

Hevosavusteinen toiminta kehitysvammaisten henkilöiden työ- ja päivätoiminnassa

Luontoa elämään!
Toimintakykyä ja osallisuutta luontolähtöisillä menetelmillä ja palveluilla –hanke

Aija Kehus

Opinnäytetyö
Sosiaali- terveys- ja liikunta-ala
Hoitotyön koulutusohjelma
Terveystenhoitaja (AMK)

2017

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
Terveystyö
Terveystyöntekijä (AMK)

Tekijä	Aija Kehus	Vuosi	2017
Ohjaaja	Arja Jääskeläinen		
Toimeksiantaja	Luontoa elämään! Toimintakykyä ja osallisuutta luontolähtöisillä menetelmillä ja palveluilla –hanke (ESR) Myllärin paja, Kolpeneen palvelukeskuksen ky		
Työn nimi	Hevosavusteinen toiminta kehitysvammaisten henkilöiden työ- ja päivätoiminnassa		
Sivu- ja liitemäärä	52 + 7		

Hevosella ja sen läheisyydellä voi olla ihmiseen voimakas aktivoiva ja motivoiva vaikutus. Hevosavusteinen toiminta tarjoaa parhaimmillaan valtavan määrän mahdollisuuksia erilaisiin oppimiskokemuksiin ja elämyksiin. Onnistumiset ja yhteisymmärryksen löytäminen hevosen kanssa vahvistavat itsetuntoa sekä tarjoavat voimauttavia ja osallisuutta vahvistavia kokemuksia.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuoda luontoa ja sen voimauttavaa ja osallistavaa vaikutusta kehitysvammaisten hoitotyöhön. Tavoitteenani oli myös tuottaa tietoa, palvelua ja mahdollisesti tulevaisuuden toimintamallia sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden, ammattilaisten ja kehitysvammaisten henkilöiden kanssa työskentelevien käyttöön sekä kehittää omaa ammatillista osaamista hankkimalla tietoa ja erityisosaamista Green Care -menetelmistä ja -palveluista. Opinnäytetyön tarkoituksena oli järjestää pienryhmämuotoista hevosavusteista tallitoimintaa kehitysvammaisille henkilöille.

Opinnäytetyön toimeksiantaja oli Luontoa elämään! Toimintakykyä ja osallisuutta luontolähtöisillä menetelmillä ja palveluilla -hanke ja se toteutettiin yhteistyössä Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymän Myllärin Pajan kanssa. Toteutin neljä tallikäyntiä pienelle ryhmälle Myllärin Pajan asiakkaita sekä suunnittelu- ja palautetapaamiset hyödyntäen toiminnan suunnittelussa yksilökeskeistä elämänsuunnittelua. Mukana suunnittelussa ja tallikäynneillä oli asiakkaiden lisäksi yksi ohjaaja Myllärin Pajalta. Toiminnassa käytin omaa hevostani.

Osallistujilta ja Myllärin Pajan ohjaajalta saamani palautteen ja omien havaintojeni mukaan osallistajat saivat tallitoiminnasta niitä positiivisia, voimaannuttavia ja osallisuutta tukevia kokemuksia, joita asetimme yhdessä ryhmän tavoitteiksi ja joita itse toivoin osallistujien järjestämästäni toiminnasta saavan.

Asiasanat Green Care, hevosavusteinen toiminta, kehitysvammaisuus, yksilökeskeinen elämänsuunnittelu

School of Social Services, Health
and Sports
Degree Programme in Nursing
Public Health Nurse

Author	Aija Kehus	Year	2017
Supervisor	Arja Jääskeläinen		
Commissioned by	Luontoa elämään! Toimintakykyä ja osallisuutta luontolähtöisillä menetelmillä ja palveluilla Project (ESR) Myllärin Paja, Kolpeneen palvelukeskuksen ky		
Subject of thesis	Equine Assisted Activities as Part of Work And Day Activities for Individuals with Developmental Disabilities		
Number of pages	52 + 7		

Horse, and being close to one, can have a powerful activating and motivating influence to a person. At its best, equine assisted activities offer a huge amount of possibilities for learning and experiences. Succeeding and getting to an understanding with a horse reinforces one's self-esteem and offers empowering and participation restorative experiences.

The main goal of this thesis was to bring nature and its empowering and participation restorative influence into care for the individuals with developmental disabilities. The goal was also to produce information, service and if possible, an operational model for the future, to be used by social- and health service students, professionals, people working with individuals with developmental disabilities, and to improve my own professional knowledge and knowhow by finding information and special knowledge about Green Care -methods and services. The purpose of the thesis was to arrange equine assisted meetings for small groups of people at the stables.

The commissioner of the thesis was Luontoa elämään! Toimintakykyä ja osallisuutta luontolähtöisillä menetelmillä ja palveluilla project and it was executed in co-operation with Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymän Myllärin Paja. I visited the stables for a small group of Myllärin Paja clients and I arranged meetings for planning and feedback by using individual centered methods when planning the activities. I was accompanied by a mentor from Myllärin Paja in the planning and visits to the stables. I used my own horse in the activities.

According to the feedback from the participants and my mentor from Myllärin Paja, as well as based on my own observations, the participants got the positive, empowering and participation restorative experiences that we set as the goals for the group.

Key words Green Care, equine assisted activities, developmental disability, individual centered planning

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TARKOITUS	9
3	HEVOSAVUSTEISUUS GREEN CARE -TYÖSKENTELYSSÄ.....	10
3.1	Green Care ihmisen hyvinvoinnin ja terveyden tukena	10
3.2	Eläimen vaikutus ihmisen hyvinvointiin	12
3.3	Eläinavusteinen toiminta osana Green Care -toimintaa.....	14
3.3.1	Eläinavusteisen työskentelyn käsitteet	14
3.3.2	Hevosavusteinen toiminta	15
4	YKSILÖKESKEINEN ELÄMÄNSUUNNITTELU JA RYHMÄMUOTOINEN KUNTOUTUS KEHITYSVAMMAISTEN HENKILÖIDEN HOITOTYÖSSÄ.....	18
4.1	Kehitysvammaisuus ja kehitysvammaisen hoitotyö	18
4.2	Yksilökeskeinen elämänsuunnittelu osallisuuden vahvistajana	19
4.3	Ryhmämuotoinen kuntoutus	21
5	HEVOSAVUSTEISEN TOIMINNAN SUUNNITTELU, TOTEUTUS JA ARVIOINTI.....	24
5.1	Menetelmänä toiminnallinen opinnäytetyö	24
5.2	Hevosavusteisen toiminnan suunnittelu.....	26
5.3	Hevosavusteisen toiminnan toteutus	30
5.4	Hevosavusteisen toiminnan palaute, arviointi ja luotettavuus.....	39
6	POHDINTA	44
6.1	Opinnäytetyön eettisyys.....	44
6.2	Ammatillisen kehittymisen tarkastelua	45
6.3	Kehittämisehdotukset.....	47
	LÄHTEET	49
	LIITTEET	53

KÄYTETYT MERKIT JA LYHENTEET

AAI	Animal Assisted Interventions (Ikäheimo 2013, 10)
AAA	Animal Assisted Activity (Ikäheimo 2013, 10)
AAT	Animal Assisted Therapy (Ikäheimo 2013, 10-11)
AAP	Animal Assisted (Special) Pedagogy (Ikäheimo 2013, 10-11)
EAA	Equine Assisted Activities (Hippolis –Hevosalan osaamiskeskus ry 2015)
EAP	Equine Assisted Pedagogy (Hippolis –Hevosalan osaamiskeskus ry 2015)
EAT	Equine Assisted Therapy (Hippolis –Hevosalan osaamiskeskus ry 2015)
ICP	Individual Centered Planning (Helen Sanderson Associates 2015)
YKS	Yksilökeskeinen elämänsuunnittelu (Tolvanen 2017, 18)

1 JOHDANTO

Suomessa on jo yli 200 000 hevosharrastajaa ja hevosen merkitys ihmisen hyvinvoinnin edistäjänä ja vahvistajana vahvistuu edelleen (Salovuori 2014, 65). Hevosen kanssa toimimisella on kokonaisvaltainen vaikutus niin fysiikkaan kuin psyykeenkin. Hevonen ei syrji, tuomitse tai arvostele ja se hyväksyy sen kanssa asiallisesti ja kunnioittavasti toimivan henkilön ehdoitta (Hippolis – Hevosalan osaamiskeskus ry 2015; Federation of Horses in Education and Therapy International 2015).

Suomessa Green Care -toiminta on jo jonkin aikaa herättänyt kasvavaa kiinnostusta ja luontolähtöiselle toiminnalle ja menetelmille on jatkuvasti kasvavaa kysyntää myös sosiaali- ja terveysalalla (Haapasaari & Yli-Viikari 2013, 99). Myös hevosella ja hevosavusteisella toiminnalla nähdään tulevaisuudessa yhä merkittävämpi rooli ihmisen terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä sekä hyvinvointi-, virkistys-, liikunta- että sosiaali- ja kuntoutuspalveluissa (Hippolis – Hevosalan osaamiskeskus ry 2015). Opinnäytetyön idea syntyi kesäkuussa 2015 tekemästäni kehitystehtävästä, jossa järjestin hevosavusteista toimintaa sisältävän tallipäivän Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymän, Myllärin Pajan asiakkaille. Tämän jälkeen kiinnostuin aiheesta siinä määrin, että päätin tehdä opinnäytetyöni samasta aiheesta ja lähestulkoon samalla menetelmällä. (Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymä 2015.)

Lapin ammattikorkeakoululla oli tällöin käynnistynyt Luontoa elämään! Toimintakykyä ja osallisuutta luontolähtöisillä menetelmillä ja palveluilla –hanke, josta tuli opinnäytetyöni toinen toimeksiantaja. Hankkeessa on mukana Lapin ammattikorkeakoulun lisäksi Eduro-säätiö, Kemijärven kaupungin perhe- ja mielenterveysklinikka Lapponia sekä Sallan kunnan nuorisotoimi. Sen tavoitteena on kehittää ja luoda uusia yksilö- ja ryhmämuotoisia osallisuuden vahvistamisen ja kuntoutuksen malleja. (Tolvanen & Jääskeläinen 2016, 11.) Työni toinen toimeksiantaja ja yhteistyökumppani oli Myllärin Paja, joka tarjoaa muun muassa monimuotoista kuntoutuksellista työ- ja päivätoimintaa erityistukea tarvitseville kehitysvammaisille nuorille ja aikuisille.

Aiheesta on aiemmin tehty useita opinnäytetöitä ja pro gradu -tutkimuksia. Nämä ovat kuitenkin suuntautuneet enemmän mielenterveysshoitotyöhön ja varhaiskasvatukseen kuin kehitysvammaisten hoitoon. Tästä esimerkkinä Katri Malinin (2011, 1–2) opinnäytetyö, jossa hän tutkii sosiaalipedagogista hevostoimintaa osana lastensuojelun sijoittamien lasten hoitotyötä sekä Laura Mustosen (2008, 2) pro gradu -tutkielma, jossa kohderyhmänä on erityistä tukea tarvitsevat lapset ja nuoret. Jos kohderyhmänä ovat olleet kehitysvammaiset henkilöt, on aihe kohdentunut usein lähes pelkkään fysikaaliseen kuntoutukseen ja ratsastusterapiaan (Palola 2015.).

Jokainen henkilö on yksilö ja oman elämänsä asiantuntija (Kuhanen, Oittinen, Kanerva, Seuri & Schubert, 2010, 100) oli sitten kehitysvammaisen tai ei. Tällöin jokaisella voidaan katsoa olevan oikeus mielekkääseen, motivoivaan ja omia arvoja, vahvuuksia, voimavaroja sekä mielenkiinnon kohteita vastaavaan toimintaan niin työ-, kuin harrastusmielessä. Tällaista toimintaa ei välttämättä ole helppoa löytää ja jos sen on jo löytänyt, voi sen toteuttaminen käytännön elämässä olla vaikeaa muun muassa resurssien, ajan tai riittävän tuen saamisen vaikeuksien vuoksi. Näin voi olla myös Myllärin Pajan kaltaisessa toimintaympäristössä, jossa kuitenkin pyritään mahdollisimman monipuoliseen ja jokaisen henkilökohtaisia tarpeita ja kiinnostuksia vastaavaan toimintavalikoimaan, mutta jossa tiettyjä toimintamahdollisuuksia voi olla vaikeaa toteuttaa esimerkiksi edellä mainituista syistä. Halusin tarjota heidän asiakkailleen mahdollisuuden kokeilla ja toteuttaa itseään oman kiinnostuksensa mukaan yhteistyössä eläimen kanssa. Työlläni halusin luoda kipinän opinnäytetyössä raportoidun toteutuksen kaltaisen toiminnan aloittamiselle ja sen yleiseen käyttöön ottamiselle toimeksiantajan tarjoamassa päivätoiminnassa tai ainakin vastaavanlaisen toiminnan käyttöönoton harkitsemiselle, jos ei päivittäisessä niin mahdollisesti edes viikoittaisessa tai kuukausittaisessa toiminnassa.

Opinnäytetyön aihe syntyi omasta kiinnostuksestani ja rakkaudestani luontoon, eläinten kanssa toimimiseen sekä taustastani hevosten kanssa. Halusin sen kautta jakaa muillekin samoja kokemuksia, joita itse saan toimiessani hevosten

ja varsinkin oman hevoseni kanssa. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuoda luontoa ja sen voimauttavaa ja osallistavaa vaikutusta kehitysvammaisten hoitotyöhön. Opinnäytetyön tarkoitus taas oli järjestää työn toiminnallisena toteutuksena pienryhmämuotoista hevosavusteista tallitoimintaa kehitysvammaisille henkilöille.

2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TARKOITUS

Opinnäytetyön tavoitteena on tuoda luontoa ja sen voimauttavaa ja osallistavaa vaikutusta kehitysvammaisten hoitotyöhön. Henkilökohtaisena tavoitteena on tuottaa tietoa, palvelua ja mahdollisesti tulevaisuuden toimintamallia sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden, -ammattilaisten ja kehitysvammaisten henkilöiden kanssa työskentelevien käyttöön sekä kehittää omaa ammatillista osaamista hankkimalla tietoa ja erityisosaamista Green Care -menetelmistä ja -palveluista. Haluan toteuttaa hevosavusteisen toiminnan mallikokeilun jonka tarkoituksena on antaa innostusta mahdollisen vastaavanlaisen työ- ja päivätoiminnan aloittamiseksi Myllärin Pajalla.

Opinnäytetyön tarkoitus on järjestää työn toiminnallisena toteutuksena pienryhmämuotoista hevosavusteista tallitoimintaa kehitysvammaisille henkilöille. Tämä toteutetaan järjestämällä neljä tallikäyntiä pienelle ryhmälle Myllärin Pajan asiakkaita. Mukana tallikäynneillä on asiakkaiden lisäksi yksi ohjaaja Myllärin Pajalta.

3 HEVOSAVUSTEISUUS GREEN CARE -TYÖSKENTELYSSÄ

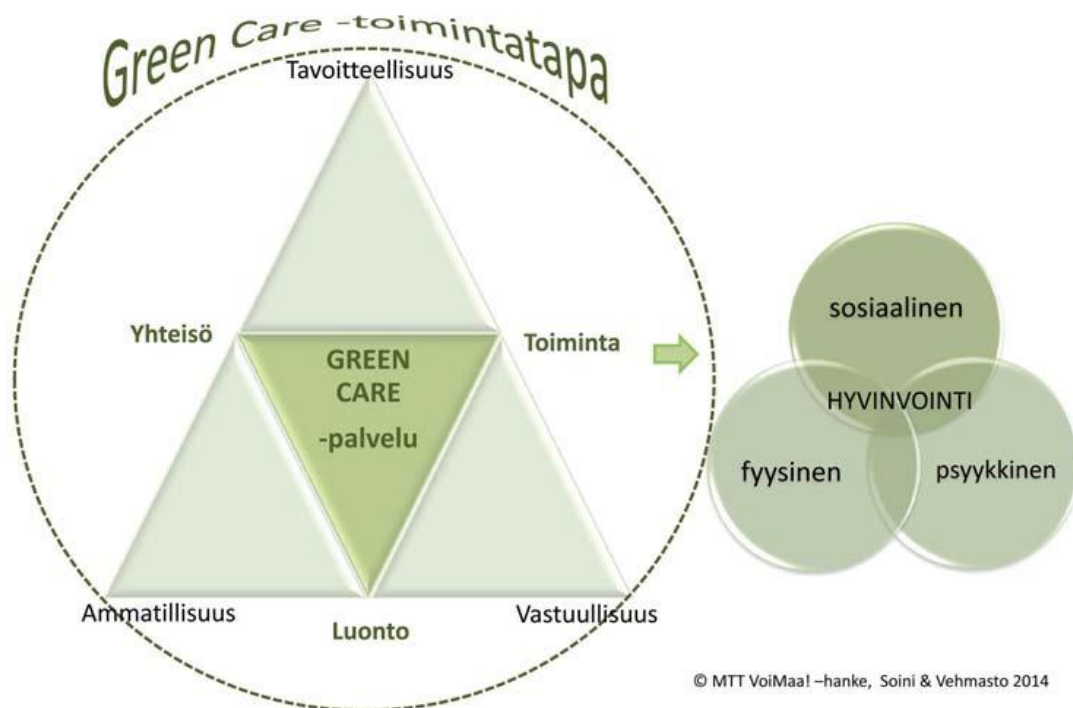
3.1 Green Care ihmisen hyvinvoinnin ja terveyden tukena

Green Care -käsitteen historiaa voidaan seurata Alankomaihin, jossa jo 1970-luvulla alettiin puhua care farm -tiloista, joilla tarkoitetaan maatiloja, jotka aktiivisesti hyödyntävät maatilaympäristöä ja -toimintoja tuottamissaan sosiaalipalveluissa. Alan toimijoiden eurooppalainen verkosto, Community of Practice - Farming for Health, perustettiin vuonna 2005 hollantilaisten tutkijoiden ja yrittäjien aloitteesta. Verkoston tutkijat anoivat rahoitusta tutkimusyhteistyön edistämiseen Euroopan tiede- ja teknologianeuvostolta, minkä johdosta COST 866 -hanke Green Care in Agriculture käynnistyi syksyllä 2006. Yksi hankkeen päätavoitteista on ollut täsmentää Green Caren merkitystä sosiaali-, terveys- ja kasvatuspalvelujen alueella. Samoihin aikoihin COST 866 Green Care in Agriculture -hankkeen kanssa käynnistyi Social Farming -projekti EU:n puiteohjelmarahoituksella, kyseinen projekti on osaltaan lisännyt Green Care -alan tietoutta eurooppalaisella tasolla. (Soini, Ilmarinen, Yli-Viikari & Kirveenummi 2011, 321.)

COST 866 Green Care in Agriculture -hankkeen myötä Green Caren määritelmä ja sisältö tarkentuivat. Tällöin määriteltiin muun muassa, että Green Care -käsite sisältää monet interventiot, kuten hoivamaatalouden, terapeutin puutarhahoidon ja eläinavusteisen terapian ja näitä toisistaan poikkeavia interventioita yhdistää luonnon ja luontoympäristön hyödyntäminen. Hankkeessa määriteltiin myös, että Green Care on aktiivinen interventio ja sen tavoitteena on parantaa ja edistää osallistujan sekä fyysistä että henkistä terveyttä ja hyvinvointia, eikä ainoastaan saada passiivinen luontokokemus. Näin ollen luontoympäristöä ei tule pitää vain Green Care -toiminnan taustakulissina eikä kaikkea vihreää toimintaa Green Care -toimintana. (Soini, Ilmarinen, Yli-Viikari & Kirveenummi 2011, 321.)

Ympäristöpsykologia on tieteenala, jossa tutkitaan ihmisen ja ympäristön välisiä vuorovaikutussuhteita. Siinä ihminen nähdään toiminnallisena ja yhteisöllisenä olentona, joka kasvaa ja kehittyy saamiensa kokemusten mukaisesti. Ympäristön luomien mahdollisuuksien varassa määräytyy, mitkä yksilön ominaispiirteistä

vahvistuvat, ja mitkä heikkenevät. Kaikelle Green Care -toiminnalle keskeisen perustan muodostaa ekopsykologia, joka on ympäristöpsykologian osa-alue. Tämä on alkujaan Yhdysvalloissa kehitetty psykologisen teorian ja käytännön haara, jossa ihminen nähdään osana luontoa. Tämä tarkoittaa siis, että ihmisen ja luonnon hyvinvointi tai pahoinvointi ovat kytköksissä toisiinsa. Ekopsykologian tavoitteita ovat ehkäistä ihmisen vieraantuminen luonnosta ja rakentaa kestävä kehityksen mukaista elämäntapaa. (Green Care Finland 2015.) Suomeen Green Care -käsite saapui vuonna 2006 (Vehmasto 2014, 5). Green Carella tarkoitetaan luontoon ja maaseutuympäristöön liittyvää toimintaa, jonka tarkoitus on edistää ihmisten fyysistä-, psyykkistä- ja sosiaalista hyvinvointia ja parantaa elämänlaatua. Sen keskeisiä käsitteitä ovat luontolähtöisyys, yhteisöllisyys ja toiminnallisuus ja toiminnalta edellytettäviä ominaisuuksia ovat ammatillisuus, tavoitteellisuus ja vastuullisuus. (Vehmasto 2014, 8; MTT, THL ja Lapin AMK 2014, 8; Green Care Finland 2015; Kuvio 1.)

Kuvio 1. Green Care -toimintatapa (Vehmasto 2014).

Green Care -toiminta perustuu erilaisiin luontolähtöisiin menetelmiin, joita voidaan hyödyntää erilaisissa ympäristöissä. Näihin menetelmiin kuuluvat esimer-

kiksi eläin- ja luontoavusteisuus, viherympäristön kuntouttava käyttö ja kuntouttava maatilatoiminta. Nämä menetelmät voidaan jakaa edelleen esimerkiksi sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi, luontoliikunnaksi ja puutarhaterapiaksi. Yleensä tämä toiminta sijoittuu luonnonympäristöön tai maatilalle, mutta myös sisätiloihin sekä kaupunki- ja laitospäristöön voidaan tuoda luonnonelementtejä hyödynnettäväksi Green Care -toiminnassa. (Salovuori 2014, 22; Green Care Finland ry 2015; Luonnonvarakeskus 2015.) Mikä tahansa luonnossa tapahtuva yhteisöllinen toiminta ei kuitenkaan täytä Green Care -toiminnan vaatimuksia. Jotta toiminta olisi Green Care -toimintaa, tulee siinä täytyä kolme edellä mainittua toiminnan perusedellytystä eli ammatillisuus, tavoitteellisuus ja vastuullisuus sekä siinä on käytettävä tietoisesti hyväksi luontoa ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. (Vehmasto 2014, 10; MTT, THL ja Lapin AMK 2014, 8; Kuvio 1.)

Green Care -toiminta voidaan jakaa luontovoiman (Vihreän voiman) ja luontohoivan (Vihreän voiman) palveluihin (Green Care Finland 2015). Jankkila (2012, 106) lisää tähän vielä Vihreän virkistys- ja palvelut. Vehmaston (2014, 3) mukaan suomalainen Green Care -toiminta tapahtuu kahdenlaisilla palvelumarkkinoilla. Luontohoivan palveluissa Green Care -ominaisuudet toimivat palvelun lisäarvotekijöinä ja luontovoiman palveluissa ne taas voivat muodostaa palvelun keskeisimmän sisällön. Omassa opinnäytetyössäni on piirteitä sekä luontovoimasta että luontohoivasta, sillä se on voimauttavaa, erityisryhmän virkistys-, sekä päivätoimintaa. Molempien käsitteiden hyödyntämisen järjestämässäni toiminnassa oikeuttaa se, että se on järjestetty yhteistyössä Myllärin Pajan ohjaajan kanssa, jolla on terveystieteiden ja sosiaalialan ammattikoulutus.

3.2 Eläimen vaikutus ihmisen hyvinvointiin

Tutkimuksissa on todettu, että jo pelkkä eläimen läsnäolo voi saada aikaan ihmisessä stressiä lievittäviä ja rauhoittavia vaikutuksia. Eläimen kosketus ja läheisyys tuovat lohtua ja tukea ja tuo lohtu ja läheisyys ovat jatkuvasti saatavilla. Niihin on mahdollista turvautua silloinkin, kun ihmissuhteissa on vaikeuksia. Eläimillä on luontainen kyky tuottaa elämäniloa ja hyvää mieltä. Esimerkiksi lasten sairaalakokemuksia, ihmisten vuorovaikutuksen ja kommunikaation vaikeuksia ja

kehittymistä sekä keskittymiskykyä on voitu parantaa hyödyntämällä näitä eläinten kykyjä kuntouttavassa-, kasvatuksellisessa- ja hoitotoiminnassa. Eläin ei myöskään koskaan syrji, tuomitse tai arvostele riippumatta iästä, sukupuolesta, ulkonäöstä tai sosiaalisesta statuksesta (Green Care Finland 2015; Federation of Horses in Education and Therapy International 2015)

Eläinten terapeuttisesta merkityksestä ja terveyttä ja hyvinvointia edistävästä vaikutuksesta on paljon kokemusperäistä- ja tutkimustietoa (Wahlström, 2008, 88). Eläinten läsnäoloon liittyvät rauhoittavat vaikutukset on pystytty todentamaan useissa tutkimuksissa. Elimistön toiminnassa ilmeneviä vaikutuksia eläinavusteisen toiminnan yhteydessä on mitattu muun muassa verenpaineen, kolesterolin ja kortisolin sekä endorfiini- ja oksitosiinitasojen avulla. (Green Care Finland 2015.) Esimerkiksi Australiassa on havaittu, että lemmikkieläinten omistajilla on mitattu matalampia kolesterolitasoja kuin lemmikkittömillä ihmisillä. Amerikassa taas on havaittu, että lemmikinomistajat käyvät lemmikkittömiä ikätovereitaan vähemmän lääkärin vastaanotolla. Lisäksi on tutkittu eläimen silittämisen ja sille puhumisen muun muassa alentavan verenpainetta, lievittävän kipua, vähentävän stressiä, rauhoittavan, helpottavan masennusta, tuovan turvallisuuden tunnetta, vähentävän yksinäisyyttä ja nopeuttavan paranemista. Lemmikkieläinten omistajilla on myös tutkittu olevan vähemmän sydän- ja useita muita sairauksia kuin lemmikkittömillä ihmisillä. (Jääskeläinen 1999, Vartiovaara, 2006; Wahlström 2008, 88–89.)

Eläimillä voi olla tilanteesta riippuen sekä rauhoittavia, että aktivoivia vaikutuksia (Green Care Finland 2015). Eläin voi aktivoida ihmistä esimerkiksi sosiaaliseen kanssakäymiseen ja helpottaa näin ryhmänsisäistä vuorovaikutusta (Salovuori 2014, 53–54). Eläinten aktivoiva, motivoiva ja voimaannuttava vaikutus voi myös ilmetä kokemuksena itsensä ylittämisestä. Esimerkiksi uskaltauduttaessa hevosen selkään (Hirvonen 2014, 27), kuten tässä opinnäytetyössä myöhemmin ilmenee.

3.3 Eläinavusteinen toiminta osana Green Care -toimintaa

3.3.1 Eläinavusteisen työskentelyn käsitteet

Eläinavusteisuus, tai eläinavusteinen työskentely (Animal Assisted Interventions, AAI) on alan niin kutsuttu kattotermi, joka pitää sisällään eläinavusteisen toiminnan/eläinavusteiset aktiviteetit (Animal Assisted Activities, AAA), -terapian (Animal Assisted Therapy, AAT) ja -(erityis)opetuksen (Animal Assisted (Special) Pedagogy, AAP) (Ikäheimo 2013, 10-11). Eläinavusteinen toiminta (Animal Assisted Activity, AAA) on harrastus- ja virkistystoimintaa, jossa toiminnan järjestäjänä on usein vapaaehtoinen taho. Tällöin eläimen ohjaaja voi olla koulutettu ammattilainen tai vapaaehtoinen, joka ei työskentele sosiaali- ja terveysalalla, mutta hänellä tulee kuitenkin olla osaamista eläinavusteisesta toiminnasta. Toiminta mahdollistaa ihmisten hyvinvoinnin lisäämisen motivoivin, voimauttavin, kasvatuksellisin, mielihyvää tuottavin keinoin. Toiminta voi olla toistuvaa tai kertaluontoista eikä siinä ole määritelty osallistujille yksilöllisiä tavoitteita, joihin toiminnalla tähdättäisiin. Se on myös yleensä maksutonta. (Ikäheimo 2013, 10; Salovuori 2014, 53.)

Eläinavusteinen terapia (Animal Assisted Therapy, AAT) on terapiatyön ammattilaisen ohjaamaa, pitkäjänteistä ja tavoitteellista toimintaa, jossa eläin otetaan osaksi ihmisen hoito- tai kuntoutusprosessia. Sen tarkoituksena on edistää asiakkaan fyysistä-, sosiaalista, emotionaalista- tai kognitiivista hyvinvointia. Terapiankäyntien pituus on ennalta sovittu ja sitä voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmämuotoisesti. Asiakkaalle on myös määritelty selkeät yksilö- tai tilannekohtaiset tavoitteet ja hänen edistymistään näissä seurataan. Toiminnan tarjoajan on oltava terveyden- tai sosiaalihuoltoalan tai kasvatuksen asiantuntija, jolla lisäksi eläinavusteisen toiminnan täydennyskoulutus tai terapia on toteutettu tällaisen henkilön ohjauksessa. Hänen on myös huolellisesti dokumentoitava ja arvioitava asiakkaan terapiaprosessin etenemistä. Terapiatoiminta on maksullista. (Ikäheimo 2013, 10-11; Salovuori 2014, 53.)

Eläinavusteinen (erityis)opetus (Animal Assisted (Special) Pedagogy, AAP) voi olla sekä eläinavusteista toimintaa, että -terapiaa. Sillä on aina lähtökohta, suunnitelma ja tavoita. Eläinavusteinen opetus voi olla kertaluontoista tai toistuvaa sekä yksilö- että ryhmämuotoisesti toteutettua. Sitä voi toteuttaa toiminnassa käytettävään eläimeen perehtynyt opettaja kouluissa. (Ikäheimo 2013, 11.)

3.3.2 Hevosavusteinen toiminta

Hevosavusteinen toiminta (Equine Assisted Activities, EAA) voidaan jakaa sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan (Equine Assisted Pedagogy, EAP), ratsastusterapiaan (Equine Assisted Therapy, EAT) ja muuhun hevosavusteiseen toimintaan (Hippolis – Hevosalan osaamiskeskus ry 2015). Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on hyvinvoinnin tukemiseen, sosiaaliseen kasvuun ja syrjäytymisen ehkäisyyn pyrkivää toimintaa. Sen keskeisenä lähtökohtana on ihmisen ja hevosen keskinäinen vuorovaikutus sekä kuuluminen talliyhteisöön, jonka puitteissa toiminta tapahtuu. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa oppiminen tapahtuu oman kokemuksen ja oivaltamisen kautta. Hevosen avulla pyritään muun muassa näyttämään kuinka tärkeitä ovat ne asiat, joista syntyy niin oma, kuin hevosen hyvinvointi kuten esimerkiksi terveellinen ravinto ja säännölliset ruoka-ajat, puhtaus sekä riittävä liikunta ja lepo. (Salovuori 2014, 66; Suomen Ratsastajainliitto 2015; Sosiaalipedagoginen hevostoimintaliitto ry 2015; Hippolis – Hevosalan osaamiskeskus ry 2015.) Sosiaalipedagogista hevostoimintaa on hyödynnetty varsinkin lasten ja nuorten psykososiaalisessa kuntoutuksessa, mutta myös esimerkiksi ikääntyvien hoitotyössä (Salovuori 2014, 66) ja päihdekuntoutuksen tukena (Hippolis – Hevosalan osaamiskeskus ry 2015).

Ratsastusterapia on tehtävään koulutettujen ratsastusterapeutin ja terapiahevosen yhdessä toteuttamaa yksilöllistä, suunnitelmallista ja tavoitteellista kuntoutusta, jota voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmämuotoisena. (Suomen Ratsastusterapeutit ry 2015). Kuntoutuksen tavoitteet asetetaan ICF-luokituksen mukaan (Suomen Ratsastusterapeutit ry 2015) ja ne liittyvät aina kehon mielen tai toiminnan parempaan hallintaan (Suomen Ratsastajainliitto 2015). Tavoitteet voivat siis asiakkaasta riippuen olla muun muassa motorisia, pedagogisia, toiminnallisia tai

psykologisia. Ratsastusterapian avulla ihminen voi oppia oman kehon, toiminnan, mielen ja käyttäytymisen hallintaa. (Suomen Ratsastusterapeutit ry 2015.) Hevonen asettaa osallistujan jatkuvasti vaihtuviin ja monipuolisiin vuorovaikutustilanteisiin, jotka kehittävät muun muassa tämän kommunikaatiokykyä ja -valmiuksia. Kehollisuus on olennainen osa ratsastusterapiaa, sillä tietoisuus ja tunne omasta kehosta ja sen reaktioista eri tilanteissa liittyy hyvin kiinteästi myös tietoisuuteen omasta mielestä, mikä on perusta motoriselle ja psyykkiselle kuntoutumiselle. Ratsastaessa opitaan kehon monipuolista käyttöä ja hallintaa ja tätä kautta osallistujan motoriikka, tasapaino ja koordinaatiokyky kehittyvät ja hänen ryhtinsä paranee. Ratsastusterapiaan osallistuvan siitä saamat onnistumisen ja osallisuuden kokemukset ja elämykset lisäävät tämän luottamusta omaan kykyihinsä ja vahvistavat hänen itsetuntoaan ja minäkuvaansa. Se voi myös parantaa keskittymiskykyä ja lisätä itsehillintää. Talliympäristö on myös luonteva paikka sääntöjen ja ohjeiden noudattamisen oppimiseen. (Palola 2015.)

Ratsastusterapiaan hakeudutaan useimmiten oman hoitavan tahon kautta. Näitä voivat olla esimerkiksi sairaalat, kunnan sosiaali- tai terveystoimi tai lastensuojelulaitokset. Ratsastusterapiaan voi hakeutua myös omakustanteisesti. Suomen Kela -korvausjärjestelmä ei tue ratsastusterapiaa psykososiaalisena kuntoutuksena, vaan korvaa sitä vain osana fysio- tai toimintaterapiaa. Tällöin ratsastusterapeutilla on kuitenkin oltava myös fysio- tai toimintaterapeutin koulutus. (Palola 2015.)

Vammaisratsastus on yksi ratsastusterapian muoto. Sitä kutsutaan myös nimellä erityistä tukea tarvitsevien ratsastus. Vammaisratsastuksen järjestäjän tulee olla koulutautunut vammaisratsastuksenohjaajaksi. (Salovuori 2014, 65.) Vammaisratsastuksen tavoitteena voi olla ratsastus- ja hevostaitojen opettelemisen lisäksi mielenvirkistys tai kunnon kohottaminen. Tavoitteet ovat yksilöllisiä ja määrittyvät ratsastajien toimintaedellytysten mukaan. Se voi olla kunto-, hyöty- tai terveysliikuntaa tai jopa valmentautumista huippu-urheilutasolle asti paralympialaisiin. Eri-tyisryhmien ratsastuksessa ratsastuslajia ei itsessään muuteta, mutta varusteet, opetus ja olosuhteet voidaan järjestää tilanteen ja henkilön mukaan sopiviksi ja tarvittaessa voidaan käyttää avustajia. (Suomen Ratsastajainliitto 2015.) Jos

vammaisratsastusta järjestää toiminta- tai fysioterapeutti, voi siitä saada Kela - korvauksen vaikeavammaisen lääkinnällisenä kuntoutuksena. (Salovuori 2014, 65.)

Green Care -menetelmien käyttö vaatii näiden menetelmien osaamista. Green Care -toiminta vaatii erityisosaamista, mikä tarkoittaa, että tuottajalla tulee olla kiinnostusta, kunnioitusta ja ymmärrystä luonnon hyvinvointivaikutuksista ja halu tuottaa tätä kautta hyvinvointia muillekin. Samalla hänen tulee pitää huolta sekä luonnon että ihmisen hyvinvoinnista ja kunnioittaa paikallista kulttuuria. Toiminnan tuottajalla tulee olla omaan toimintaansa liittyvää osaamista kuten esimerkiksi hoito- tai terapia-alan ammattiosaamista sekä jonkinlaista luonto-osaamista. (Jääskeläinen 2012, 61; Vehmasto 2014, 33.) Itselläni on opinnäytetyötäni varten toteutettavaa toiminnallista vaihetta koskien muun muassa hoitoalan ammattiosaamista sekä eläintenhoito- ja käsittelyosaamista, sillä olen ennen terveydenhoitajan opintojani suorittanut maatalousalan perustutkinnon (Ammattiopisto Lappia) ja valmistunut eläintenhoitajaksi. Lisäksi olen jo lapsesta lähtien ollut tekemisissä erilaisten eläinten kuten esimerkiksi hevosten kanssa harrastusten, lemmikkien ja omien kiinnostuksen kohteiden kautta. Opinnäytetyön toiminnallinen osuus on myös toteutettu yhteistyössä Myllärin Pajan ohjaajan kanssa, jolla on terveys- ja sosiaalialan ammattikoulutus.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ja ratsastusterapian toteuttaminen vaativat aloille kouluttautumista (Sosiaalipedagoginen hevostoimintaliitto ry 2015). Tästä syystä käytän siis opinnäytetyössäni hyväksi sosiaalipedagogisia hevostoiminnan ja ratsastusterapian menetelmiä ja peruselementtejä kuten hevosen kanssa yhdessä toimimista, elämyksellisyyttä, toiminnallisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta (Suomen Ratsastajainliitto 2015). Koska minulla ei kuitenkaan ole tarvittavaa koulutusta, opinnäytetyöni toteutus on enemmänkin voimauttavaa, virkistävää ja hyvinvointia tukevaa hevosavusteista toimintaa eikä sosiaalipedagogista hevostoimintaa tai ratsastusterapiaa. Hevosen lisäksi eläinavusteisessa toiminnassa ja terapiassa voidaan käyttää monia muitakin koti- tai lemmikkieläimiä kuten koiria, kissoja, lehmiä, lampaita, vuohia, laamaeläimiä, sikoja ja kanoja (Salovuori 2014, 55; Green Care Finland 2015).

4 YKSILÖKESKEINEN ELÄMÄNSUUNNITTELU JA RYHMÄMUOTOINEN KUNTOUTUS KEHITYSVAMMAISTEN HENKILÖIDEN HOITOTYÖSSÄ

4.1 Kehitysvammaisuus ja kehitysvammaisen hoitotyö

Kehitysvammaisuudelle on useita määritelmiä. Laki kehitysvammaisten erityis- huollosta (519/1977 1:1.1§) määrittelee kehitysvammaisuuden ”henkilöksi, jonka kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehity- iässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi ja joka ei muun lain nojalla voi saada tarvitsemiaan palveluita”. Myös muun muassa WHO (World Health Organ- isation), AAMR (the American Association for Mentally Retarded) ja AAIDD (The American Association on Intellectual and Developmental Disabilities) ovat jul- kaisseet omat määritelmänsä kehitysvammaisuudesta. Keskeistä näille määritel- mille on alentunut toimintakyky ja henkinen ja fyysinen kehitys. (Kaski, Manninen & Pihko 2012, 16-17; Malm ym. 2006, 165.)

Kuten kaikkien yksilöiden hoitoon, myös kehitysvammaisten ihmisten hoitotyöhön liittyy erilaisia erityispiirteitä jo useiden kehitysvammamuotojen ja -asteiden vuoksi. Tällaisia erityispiirteitä voi esiintyä muun muassa kommunikaation, oh- jauksen ja tuen tarpeen myötä. Jokainen kehitysvammaisen henkilö on yhtä lailla yksilöllinen kuin kuka tahansa muukin. Heillä on omat persoonallisuutensa ky- kynsä, vahvuutensa ja mahdollisuutensa, mutta he usein tarvitsevat muita ihmisiä enemmän apua näiden ominaisuuksien löytämiseen ja tukemiseen. (Malm, Ma- tero, Repo & Talvela 2006, 48, 165.) Heillä on samat ihmisoikeudet ja oikeus yhdenvertaiseen kohteluun sekä terveelliseen ja turvalliseen elämään yhteiskun- nan jäsenenä, kuin kaikilla muillakin ihmisillä (Kaski ym. 2012, 148). Kehitysvam- mainen tai ei, on ihminen silti aina oman elämänsä asiantuntija (Kuhanen ym. 2010, 100; Malm ym. 2006, 48) ja hänellä on oikeus toteuttaa itseään parhaaksi katsomallaan tavalla. Tätä voidaan kutsua osallisuudeksi. Jotta kehitysvammai- sen henkilön osallisuus ja oikeus toteuttaa itseään toteutuisivat, on häntä lähes- tyttävä asiakaslähtöisesti ja kaikkien häntä koskevien tuki-, kuntoutus- ja virkis- tystoimien tulisi pohjautua hänen omiin lähtökohtiinsa eli hänen subjektiivisiin elä- myksiinsä ja tarpeisiinsa. Hänellä on sekä edellytykset kehittyä että kykyjä, jotka

tulisi löytää ja joita tulisi vahvistaa. (Kaski, ym. 2012, 152-153.) Tästä on kyse esimerkiksi etsittäessä kehitysvammaiselle henkilölle mielekästä, hänelle mieleistä päivä-, harrastus- ja viriketoimintaa, jonka hän kokee parhaiten itselleen sopivaksi ja jossa hän kokee voivansa ja haluavansa kehittää itseään.

Luonto ja luonnossa näkeminen, kokeminen sekä aktiivinen luonnossa tekeminen vaikuttavat tutkimusten mukaan monella tavoin positiivisesti ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin. Luontoympäristö tarjoaa lukemattomia mahdollisuuksia niin mielenterveyden kuin yleisen hyvinvoinninkin edistämiseen. Luonnosta saatavat voimauttavat hyvinvointivaikutukset vaikuttavat nopeasti ja pitkään. (Mielenterveystalo 2015.) Tästä syystä mikään ihmisryhmä ei tulisi jäädä paitsi tätä kuntouttavaa, terveyttä ja hyvinvointia edistävää mahdollisuutta huolimatta heidän erityistarpeistaan tai -vaatimuksistaan. Tämän vuoksi voimauttavaa luontotoimintaa tulee tarjota mahdollisuuksien mukaan myös kehitysvammaisten hoitotyössä.

Onnistumisen, voimaantumisen, itsensä voittamisen ja osallisuuden kokemukset ovat niitä, joita tällä opinnäytetyöllä haen. Omien voimavarojen löytäminen ja hyödyntäminen itselle merkityksellisen ja motivoivan tuntuudessa auttaa parantamaan ja ylläpitämään hyvää mielialaa, yleistä mielenterveyttä, toimintakykyä sekä osallisuuden ja itsensä toteuttamisen tunteita. (Kuhanen ym. 2010, 17-19, 100-101; Goodwin, Goymour, Holmes & Redhead 2011, 1.) Juuri näitä tunteita tunnen itse hevosen kanssa toimiessani ja niitä haluan jakaa myös tähän projektiin osallistuville.

4.2 Yksilökeskeinen elämänsuunnittelu osallisuuden vahvistajana

Yksilökeskeistä elämänsuunnittelua (Personal Centered Planning, PCP) on alettu hyödyntää Suomessa kehitysvammaisten hoitotyössä 1990-luvun loppupuolella. Alun perin se kehitettiin Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa tueksi laitoksista pois muuttaville ja itsenäistyville kehitysvammaisille henkilöille, mutta nykyään sitä hyödynnetään kehitysvammaisten hoitotyön lisäksi muun muassa ikääntyvien hoidossa sekä mielenterveyshoitotyössä. Yksilökeskeinen elämänsuunnittelu sopii kaikille ja kaikenikäisille avuksi oman näkökulman ja ajatusten

jäsentämiseen omaan elämään liittyen. Sitä voidaan käyttää, kun selvitetään, mitä henkilö haluaa elämältään, millaista elämää hän haluaa viettää, millaisia muutoksia ja miten hän ne haluaa elämäänsä tehdä sekä millaista tukea hän tarvitsee elääkseen haluamallaan tavalla. (Vernerinet - Kehitysvamma-alan verkkopalvelu 2014b; Innokylä 2015; Helen Sanderson Associates 2015.) Kehitysvammaisen asiakkaan kanssa ongelmaksi voi muodostua esimerkiksi kommunikaatiovaikeuksien vuoksi yksilöllisten tarpeiden identifiointi ja määrittäminen ja tämä on sitä vaikeampaa, mitä syvemmin ja vaikeammin kehitysvammaisesta on kysymys (Kaipio 1996, 53). Tällöin yksilökeskeisestä elämänsuunnittelusta voi olla suuri apu asiakkaan itseilmaisun työvälineenä.

Osallisuus voidaan yksilölähtöisestä näkökulmasta määritellä osallistujan henkilökohtaiseksi ja kokemukselliseksi tunteeksi, joka syntyy osallistumisen kautta. Osallisuuden kokemus on yhteydessä voimaantumiseen, mikä puolestaan ehkäisee syrjäytymistä. Mahdollisuus vaikuttaa itseään, elämäänsä ja ympäristöään koskeviin asioihin ja tapahtumiin on erittäin merkittävä osa osallisuuden kokemuksesta. Myös arvostetuksi ja hyväksytyksi tuleminen tunteet erilaisissa vuorovaikutustilanteissa vaikuttavat suuresti yksilön osallisuuden kokemukseen, sillä toimiessaan vuorovaikutuksessa yhdessä muiden ihmisten kanssa hän voi tuntea itsensä tärkeäksi ja tarpeelliseksi osaksi yhteisöä. Yhteiskunnallisen ja yhteisöllisen osallisuuden kuten työn ja harrastusten kautta vaikuttamisen ja näiden kautta tapahtuvan sosiaalisen kanssakäymisen lisäksi on olemassa osallisuutta luontoon, jossa osallisuus muodostuu toimiessa yhdessä toisten kanssa luontoympäristössä. Tätä voidaan hyödyntää toteutettaessa osallisuutta vahvistavaa, luontoon tukeutuvaa kuntoutustoimintaa. (Tolvanen & Jääskeläinen 2016, 22, 37; Tolvanen 2017, 13.)

Luontoon tukeutuva kuntoutustoiminta kuten mikä tahansa muukin osallisuutta vahvistava sosiaali- ja terveydenhoitoalan palveluna toteutettava luontotoiminta on yksilöllisiin tarpeisiin ja tavoitteisiin perustuvaa, ammatillista ja vastuullista toimintaa. Luontotoiminnassa kuten eläinavusteisessa toiminnassa osallisuutta ja kuntoutumista tukevia tekijöitä ovat osallistujan omien valmiuksien, voimavarojen ja toiminnallisen panoksen lisäksi toiminnan järjestäjän tarjoama yksilöllinen tuki

ja ohjaus sekä Green Care -elementit luonto, toiminta ja yhteisö. Ilman laadukasta, ammatillista ja asiantuntevaa ohjausta ja tukea luontolähtöiset palvelut eli luontohoivan ja luontovoiman palvelut eivät ole mahdollisia. (Tolvanen 2017, 12–15, 26–27.)

Suunniteltaessa kuntouttavaa tai muuta osallisuutta ja voimaantumista edistävää palvelua on huomioitava sen asiakaslähtöisyys. Toiminta tai palvelu on siis suunniteltava yhteistyössä osallistujan kanssa, jotta ajatus hänestä toiminnan keskiönä toteutuisi. Tässä suunnittelussa voidaan hyödyntää edellä mainittua yksilökeskeistä elämänsuunnittelua (YKS) ja sen menetelmiä. Tällöin osallistuja pääsee osallistumaan itselleen tärkeisiin ja merkityksellisiin asioihin itse haluamallaan tavalla, mikä tukee hänelle mielekkään elämän toteutumista. Näin myös varmistetaan, että osallistuja tulee suunnitelmaa tehtäessä nähdyksi ja kuulluksi mitä tulee esimerkiksi hänen mielenkiinnon kohteisiinsa, toiveisiinsa, tarpeisiinsa ja näkemyksiinsä. (Tolvanen 2017, 18–20.)

4.3 Ryhmämuotoinen kuntoutus

Ryhmämuotoinen kuntoutus on luonteva ja laajasti käytetty kuntoutuksen muoto, koska ihminen kehittyy ja toimii ryhmissä ja niihin liittyvissä vuorovaikutussuhteissa vauvasta asti. Ryhmä soveltuu lähes kaikkiin kuntoutusmenetelmiin, sillä se tarjoaa toimintaympäristön, jossa kuntoutuja voi yhdessä muiden kanssa pyrkiä kohti sekä yksilöllisiä tai ryhmän yhteisiä kuntoutumisen tavoitteita. Ryhmässä voidaan esimerkiksi harjoitella tiettyjä taitoja ja toimintoja kuten uusia selviytymis- ja hallintakeinoja, kommunikointiin liittyviä taitoja, itsestä huolehtimiseen tai koti-elämään liittyviä asioita, rentoutumista tai fyysistä kuntoa. Erityisen hyvin ryhmätoiminta soveltuu kuntoutujan vuorovaikutuksen ja tunteiden tutkimiseen ja ilmaisuun. Se on aina strukturoitua, tavoitteellista ja määräaikaista ja sen periaatteisiin kuuluvat muun muassa sitoutuminen, luottamuksellisuus sekä vaitiolo ja yhteenkuuluvuuden tunne. Ryhmässä on ryhmän yhteiset säännöt, tehtävät ja menetelmät. Ryhmässä myös jaetaan kuntoutumiseen liittyvää tietoa niin ammattilaisen, kuin ryhmän muiden jäsentenkin kesken. Ryhmäläiset saavat siis ammattilaisen tarjoaman tiedon lisäksi jakaa keskinäisiä kokemuksiaan ja tietojaan. Tällöin

myös kuntoutujan saama tuki vahvistuu ja moninkertaistuu, sillä ammattilaisen tarjoaman tuen lisäksi hän saa vertaistukea muilta ryhmäläisiltä. (Kuhanen 2010, 110–113; Salminen 2016.)

Ryhmän kokoon vaikuttavat muun muassa jäsenten toimintavalmiudet, tilanne, ikä, kuntoutumiselle asetetut tavoitteet sekä käytettävät menetelmät. Tyypillisin kuntoutuksessa esiintyvä ryhmäkoko on kuudesta kymmeneen henkilöä, mutta ryhmät voivat olla myös pienempiä. Esimerkiksi lasten ryhmiin valitaan harvoin enemmän kuin neljä lasta, ja näinkin pieneen ryhmään tarvitaan yleensä vähintään kaksi ohjaajaa ryhmäläisten erityistarpeiden vuoksi. Ryhmä voi olla suljettu, puoliavoin tai avoin. Suljetussa ryhmässä jäsenet pysyvät samana koko sen keston ajan kun taas avoimeen ryhmään voi tulla jatkuvasti uusia jäseniä. Puoliavoimeen ryhmään voidaan ottaa uusia jäseniä harkitusti. (Salminen 2016.)

Ryhmäkuntoutuksena järjestetyn kuntoutusjakson keston vaikuttavat ryhmän tavoitteet ja toimintaympäristö. Ryhmäkuntoutukseen osallistuminen edellyttää yksittäiseltä kuntoutujalta motivaatiota kuntoutumiseen sekä valmiutta osallistua ryhmän toimintaan. Ryhmäkuntoutusta voidaan hyödyntää kaikille ikäryhmille. Ryhmän toimintaa ja ryhmässä tapahtuvien ilmiöiden hyödyntämistä edesauttaa ryhmän jäsenten jonkinlainen tai -asteinen samankaltaisuus tai muu yhteneväisyys, joka voi olla esimerkiksi kuuluminen samaan ikäryhmään, sama diagnoosi, samantyyppinen elämäntilanne ja/tai samantyyppinen kuntoutumisen tarve tai tavoite. Jos ryhmän jäsenet ovat taidoiltaan, valmiuksiltaan ja voimavaroiltaan kovin erilaisia, ei ryhmäkuntoutus toimi. Ryhmäkuntoutus ei myöskään yleensä sovellu henkilöille, joilla on vakavia kognitiivisia tai akuutteja tunne-elämän häiriöitä. (Salminen 2016.)

Se, miten ryhmää ja ryhmässä tapahtuvia ilmiöitä kuntoutuksessa hyödynnetään, riippuu ryhmän rakenteesta, kuntoutujien tavoitteista ja ryhmän ohjaajien osaamisesta. Ryhmät voivat olla esimerkiksi toiminnallisia, psykoterapeuttisia ja supportiivisia. Toiminnallisessa ryhmässä painopiste on tekemisessä eikä ryhmän dynamiikkaa juurikaan hyödynnetä tai tarkastella. Psykoterapiaryhmissä ryhmän rakennetta, dynamiikkaa ja niiden tarkastelua hyödynnetään keskeisenä osana

terapiaprosessia. Supportiivisissa, tukea antavissa ryhmissä, ryhmää hyödynnetään tuen tarjoamisessa menemättä kovinkaan syvälle ryhmän dynamiikkaan. Ryhmien ohjaaminen vaatii aina ryhmädynaamisten prosessien ja ilmiöiden ymmärrystä. (Salminen 2016.)

Eläimet muuttavat ja muokkaavat tehokkaasti ryhmän ilmapiiriä ja avaavat sekä ihmisten välistä, että ihmisen ja eläimen välistä kommunikaatiota (Salovuori 2014, 53). Niiden vahvuus on siinä, että ne myös kohtelevat ihmisiä tasaveroisesti luokittelematta tai huolimatta tämän mahdollisista diagnooseista tai sosiaalisesta statuksesta (Salovuori 2014, 53). Eläimet antavat mahdollisuuden leikkiin, kosketukseen, hoivaamiseen ja hellyyden osoittamiseen ilman ennalta määrättyjä rooleja. Niiden kanssa voi harjoitella monia taitoja ja sosiaalisia tilanteita, joita asiakkaiden on tarve työstää. Muun muassa näistä syistä eläinten hyödyntäminen ryhmämuotoisessa kuntoutustoiminnassa on kannattavaa.

5 HEVOSAVUSTEISEN TOIMINNAN SUUNNITTELU, TOTEUTUS JA ARVIOINTI

5.1 Menetelmänä toiminnallinen opinnäytetyö

Tämä opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä, mikä tarkoittaa ammattikorkeakoulun vaihtoehtoa tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoite on käytännön toiminnan ohjeistaminen, opastaminen, toiminnan järjestäminen tai järjeistaminen. Se voidaan ammattialasta riippuen toteuttaa esimerkiksi käytäntöön suunnattuna tapahtumana, ohjeena, ohjeistuksena tai opastuksena, kuten perehdytysoppaana, turvallisuusohjeistuksena tai ympäristöohjelmana. Toteutustapana tässä voi olla kohderyhmästä ja heidän tarpeistaan ja toiveistaan sekä opinnäytetyön tekijän omasta kiinnostuksen kohteesta riippuen esimerkiksi kirja, vihko, kansio, opas, portfolio, cd, kotisivu tai järjestetty näyttely tai tapahtuma. Edellä mainitun ”tuotteen” lisäksi toiminnallinen opinnäytetyö sisältää kirjallisen tuotoksen eli raportin, joka vastaa kysymyksiin mitä, miksi, miten ja kenelle. Ammattikorkeakoulun toiminnallisessa opinnäytetyössä tulisi yhdistyä käytännön toteutus ja sen raportointi tutkimusviestinnällisin keinoin. (Vilka & Airaksinen 2003, 9, 56)

Vilkan ja Airaksisen mukaan (2003, 10) ammattikorkeakoulussa annetun koulutuksen tavoitteena on valmentaa opiskelija toimimaan valmistuttuaan alansa asiantuntija- ja ammattitehtävissä. Lisäksi hänen tulisi tietää ja taitaa työhönsä liittyvät kehittämisen ja tutkimuksen perusteet. Muun muassa näitä valmiuksia odotetaan opinnäytetyöltä, niin toiminnalliselta kuin tutkimukselliseltakin. Tämän vuoksi opinnäytetyön tulisi olla työelämälähtöinen, käytännönläheinen, tutkimuksellisella asenteella toteutettu sekä alan tietojen ja taitojen hallintaa osoittava. (Vilka & Airaksinen 2003, 10.) Opinnäytetyölle olisi hyvä saada toimeksiantaja, sillä työelämästä yhdessä toimeksiantajan kanssa valittu, työelämälähtöinen opinnäytetyöaihe tukee opiskelijan ammatillista kasvua. Myös opinnäytetyön kohderyhmää tulisi pohtia tarkoin ja sitä kenelle haluaa työnsä osoittaa tai antaa käytettäväksi. (Vilka & Airaksinen 2003, 16–17, 38.)

Kyselyn ja havainnoinnin avulla voidaan selvittää, mitä henkilöt tuntevat, ajattelevat ja uskovat. Ne kertovat, miten tutkittavat havaitsevat ympäristön tapahtumia, mutta eivät välttämättä kerro mitä todella tapahtuu. Havainnoinnin avulla voidaan tutkia, toimivatko ihmiset todella niin kuin he sanovat toimivansa. Sen etuna on, että sillä saadaan suoraa ja välitöntä tietoa esimerkiksi ryhmien käyttäytymisestä ja toiminnasta. Se on näin ollen todellisen elämän ja maailman tutkimista ja loistava menetelmä vuorovaikutuksen tutkimiseen. Samoin sitä voidaan hyödyntää tilanteissa, jotka muuttuvat nopeasti ja ovat vaikeasti ennakoitavia kuten järjestämässäni tallitoiminnassa. Havainnointi on hyvä menetelmä myös jos tutkittavilla on jonkinlaisia kielellisiä vaikeuksia tai jos halutaan saada tietoa, jota tutkittavat eivät halua tai osaa kertoa suoraan haastattelijalle. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 212–213.) Esimerkiksi kuten omassa opinnäytetyössäni, jonka kohderyhmänä ovat kehitysvammaiset henkilöt, joilla voi usein ilmetä kielellisiä ja ilmaisun vaikeuksia (Kaski ym. 2012, 131–132). Havainnoin objektiivisuus voi kuitenkin kärsiä, mikäli havainnoitsija muodostaa emotionaalisen suhteen tutkittavaan ryhmään tai tilanteeseen, tai ei pysty pitämään omia tulkintojaan ja havaintojaan erillään.

Opinnäytetyöni toiminnallisen suunnittelun ja toiminnallisen vaiheen arvioinnissa hyödynnän osallistuvaa havainnointia. Siinä tutkija osallistuu tutkittavien toimintaa heidän ehdoillaan, pyrkien havainnoitavan ryhmän jäseneksi sen sijaan, että olisi ulkopuolinen tarkkailija. Hän siis astuu heidän kulttuuriseen ja symboliseen maailmaansa ja kielenkäyttöönsä pyrkii jakamaan elämäkokemuksia ryhmän jäsenten kanssa. Haasteeksi tässä voi tulla se, että tutkijalle muodostuu helposti eettinen ristiriita ryhmässä toimimisen ja tutkimuksellisten tarkoituksien toteutumisen välille. Tästä syystä pyrin opinnäytetyössäni osallistuvan havainnoijan rooliin. Tämä tarkoittaa, että osallistun ryhmän toimintaan, mutta samalla kyselen ja havainnoin heidän toimintaansa. (Hirsjärvi ym. 2009, 216–217.)

5.2 Hevosavusteisen toiminnan suunnittelu

Opinnäytetyön toiminnallinen vaihe toteutettiin Rovaniemellä keväällä 2016. Toimeksiantajana työllä oli Luontoa elämään! Toimintakykyä ja osallisuutta luontolähtöisillä menetelmillä ja palveluilla –hanke ja se toteutettiin yhteistyössä Myllärin Pajan kanssa (Liite 3). Hankkeen toteuttavat Lapin ammattikorkeakoulu, Eduro-säätiö, Kemijärven kaupungin perhe- ja mielenterveysklinikka Lapponia sekä Sallan kunnan nuorisotoimi. Sen rahoittaa Pohjois-Pohjanmaan Ely-keskus Euroopan sosiaalirahaston Kestävää kasvua ja työtä -ohjelmasta, ohjelman toimilinjasta 5 eli sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta. Hankkeen tarkoituksena on kehittää ja luoda uusia yksilö- ja ryhmämuotoisia osallisuuden vahvistamisen ja kuntoutuksen malleja. (Tolvanen & Jääskeläinen 2016, 11.)

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutettiin Myllärin Pajan asiakkaiden kanssa. Myllärin Paja toimii Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymän alaisuudessa ja järjestää monipuolista, kuntoutuksellista ja ryhmämuotoista työ- ja päivätoimintaa erityistukea tarvitseville kehitysvammaisille ja autismin piiriin kuuluville sekä mielenterveyskuntoutujille niin itsenäisesti tai vanhempien kanssa-, asumispalveluissa-, kuin laitoshoidossa asuville nuorille ja aikuisille. Asiakkaina voi olla niin Kolpeneen palvelukeskuksen-, kuin muistakin asumispalveluista tulleita sekä eri kunnista kotoisin olevia ihmisiä. Sen tavoitteena on tarjota vuorovaikutustaitoja ja toimintakykyä ylläpitävää ja kehittävää ja jo opittuja taitoja vahvistavaa ja uusia taitoja opettavaa ja niissä harjaannuttavaa toimintaa asiakkaan voivarat ja henkilökohtaiset vahvuudet huomioiden. Toiminnan tavoitteena on lisäksi asiakkaan toimintakyvyn, itsenäisyyden ja oman elämänhallinnan tukeminen ja parantaminen sekä itsenäisen selviytymisen tukeminen. (Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymä 2015.)

Myllärin Pajan toiminta-ajatuksena on tarjota asiakkaalle turvallinen ja selkeä toimintaympäristö ja -mahdollisuudet, joiden avulla hän voi ylläpitää ja kehittää vuorovaikutustaitojaan, vahvistaa opittuja taitojaan sekä opetella uusia asioita hyödyntäen omia vahvuuksiaan ja voimavaroja. Toimintaa suunniteltaessa hyödynnetään viikkosuunnitelmaa ja siinä otetaan huomioon esimerkiksi vuodenaikojen

vaihtelut. Viikkorytmiseen ohjelmaan sisältyy muun muassa musiikkia, liikuntaa, kädentaitoja, kotitaloutta sekä asiakkaan henkilökohtaisten asioiden hoitoa. Työ- ja päivätoiminnan lisäksi Myllärin Paja järjestää kaikille avoimia teemapäiviä ja tapahtumia Kolpeneella ja sen lähiympäristössä. (Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymä 2015.)

Opinnäytetyön suunnittelussa sekä sen käytännön toteutuksessa mukana ja yhteistyökumppaninani koko prosessin ajan oli Myllärin Pajan ohjaaja. Yhdessä hänen kanssaan suunnittelimme ja toteutimme opinnäytetyöni toiminnallisen vaiheen. Hän vastasi suuresta osasta yhteydenpidosta osallistujien ja heidän asuinyksiköidensä kanssa prosessin ajan käymällä keskustelua muun muassa aikatauluista ja käytännön järjestelystä kuten talliympäristöön sopivasta pukeutumisesta. Hän toimi myös käytännön järjestelijänä kuljetuksissa Myllärin Pajan ja tallin välillä, valokuvaajana sekä käytännön avustajana tallipäivinä. Hänellä itsellään oli jonkin verran kokemusta hevosista harrastustoiminnan kautta.

Myllärin Pajan ohjaajan lisäksi tärkeänä yhteistyökumppanina ja työtoverinani toimi oma 7-vuotias lämminverinen hevoseni Justiina, jonka kanssa toteutimme kaikki tallikäynnit. Toteutettaessa Green Care -toimintaa on otettava huomioon, että eläimet ovat yhteistyökumppaneita, eivätkä käyttöesineitä tai työkaluja. Green Care -toiminnan järjestäjän on aina huolehdittava eläinten hyvinvoinnista, viihtyvyydestä ja turvallisuudesta sekä siitä, että toiminnassa noudatetaan eläinsuojelulain ja -asetusten vaatimuksia. (Green Care Finland 2012.) Eläimen on myös oltava toimintaan soveltuva (Ikäheimo 2013,10).

Päätin käyttää omaa hevostani toiminnalliseen osuuteen muun muassa siksi, että koin tuntevani sen ja sen tarpeet ja käytöksen tarpeeksi hyvin, jotta voisin riittävässä määrin vastata kaikkien tallitoimintaan osallistuvien turvallisuudesta. Vaikka Justiina ei olekaan koulutettu terapia- tai avustajahevonen, halusin enemmän toimia itselleni tutun ja rauhalliseksi ja turvalliseksi kokemani hevosen kanssa sen sijaan, että olisin riskeerannut kaikkien osallistujien turvallisuuden ottamalla toimintaan mukaan itselleni tuntemattoman tai huonosti tuntemani hevo-

sen. Otettaessa hevonen tai mikä tahansa eläin mukaan kuntouttavaan toimintaan sisältyy siihen kuitenkin aina riski esimerkiksi siitä, että eläin säikähtää tai reagoi muutoin yllättävällä tavalla. Lisäksi syy käyttää omaa hevostani on, että juuri se motivoi minua toteuttamaan toiminnallisen opinnäytetyön kyseisestä aiheesta. Halusin näin jakaa muillekin itse tallilla oman hevoseni kanssa toimiessa kokemaani voimauttavaa ja rauhoittavaa tunnetta. Hevosalan yrittäjä jonka tallissa hevoseni asuu, suostui mukaan opinnäytetyöhöni siltä osin, että tarjosi tallinsa tilat käyttöömme ilman erillisiä kustannuksia.

Aloitimme suunnittelun yhdessä Myllärin Pajan ohjaajan kanssa keskustelemalla opinnäytetyöni suunnitelmasta, tavoitteista, käytännön toteutuksesta ja siihen osallistujista. Keskusteltuamme yhdessä ohjaajan kanssa tulimme siihen tulokseen, että koska teen opinnäytetyöni yksin olisi kaksi tai korkeintaan kolme osallistujaa sopiva määrä. Tällöin kaikki ryhmäläiset pääsisivät osallistumaan toimintaan tasapuolisesti sekä turvallisuudesta talliympäristössä toimiessa voitaisiin huolehtia mahdollisimman hyvin. Aluksi ohjaaja tiedusteli Pajan asiakkailta halukkuutta osallistua järjestämäni tallitoimintaan. Useampi henkilö ilmaisi kiinnostuksensa projektiin ja vastaavaan toimintaan. Yhdessä ohjaajan kanssa valitsimme kaksi henkilöä, jotka jo ennestään osallistuvat työ- ja päivätoimintaan Myllärin Pajalla.

Suunnittelimme yhdessä ohjaajan kanssa myös tallipäivien alustavat ajankohdat, keston ja käytännön järjestelyt kuljetuksineen ja tehtävänjakoineen projektiin liittyvissä asioissa ja järjestelyissä. Osallistujien kuljetuksiin tallin ja Myllärin Pajan välillä saimme käyttää Pajan käytössä olevia autoja ja kuljettajana toimi tallipäivissä mukana kulkeva Pajan ohjaaja, joten kuljetukseen liittyvät kustannukset järjestyivät Myllärin Pajan puolesta. Muut kuten paperi- ja kopiokustannukset, oman autoni käyttöön liittyvät bensa- ja muut kustannukset sekä viimeisen lopetus- ja arviointipalaverin pullakahvit kustansin itse. Koska olin suunnitellut käyttäväni opinnäytetyöni raporttiosuuteen tallilla otettuja kuvia, vaadittiin projektiin osallistuvilta Pajan asiakkailta kuvausluvut, jotka Myllärin Pajan palvelupäällikkö/vas-

taava ohjaaja varmisti molemmilla olevan (Mustonen-Juopperi 2017). Lisäksi kysyin vielä suullisesti osallistujilta lupaa käyttää heidän kuviaan opinnäytetyössäni, johon he kumpikin suostuivat.

Ennen varsinaisia tallipäiviä järjestimme yhdessä ohjaajan kanssa ryhmälle aloitustapaamisen Myllärin Pajan tiloissa, jolloin suunnittelimme tarkemmin yhdessä tallikäyntien sisältöä, ajankohtaa, kestoja ja toteutusta sekä tutustuimme osallistujien kanssa toisiimme. Samalla kerroin itsestäni ja opinnäytetyöstäni sekä kyselin heiltä heidän aikaisemmista kokemuksistaan hevosista ja niiden kanssa toimimisesta. Suunnittelussa valitsin sopivaksi metodiksi käyttää hyväksi yksilökeskeistä elämänsuunnittelua. Käytännössä tämä tarkoittaa muun muassa Verneri.netin -Kehitysvamma-alan verkkopalvelun (2014) mallin pohjalta laatimaani yhden sivun esittelyn (Liite 1) hyödyntämistä toiminnan suunnittelussa. Osallistujat täyttivät lomakkeen minun sekä Pajan ohjaajan avustuksella ja ohjauksessa. Lomakkeen tarkoitus oli kartoittaa osallistujien toiveita ja tavoitteita tallitoimintaan liittyen sekä heidän itsensä hyväksi katsomia tuki- ja ohjausmenetelmiä tallitoiminnan käytännön toteutusta ajatellen. Näiden lomakkeiden pohjalta suunnittelimme yhdessä tallikäyntien tarkempaa sisältöä ja aikataulua. Päätimme kuitenkin ettemme pidä suunnitelmia täysin ehdottomina vaan etenisimme kullakin hetkellä parhaaksi katsomallamme tavalla. Pyrkimyksenäni tälle toimintatavalle sekä yksilökeskeisen elämänsuunnittelun hyödyntämiselle opinnäytetyöprojektissani oli, osallistujien henkilökohtaisten toiveiden, tavoitteiden ja voimavarojen kunnioittaminen ja hyödyntäminen. Halusin myös pitää aikataulun joustavana mahdollisten yllättävien tilanteiden ja osallistujien aikataulumuutosten vuoksi.

Yhden sivun esittelyt (Liite 1) täytettiin nimellisinä siksi, että pystyisin paremmin kohdentamaan niissä mainittuja tuki- ja ohjausmuotoja sekä henkilökohtaisia tavoitteita, että muita erityispiirteitä juuri sille osallistujalle, joka sitä tarvitsee, jotta hän saisi kokemuksesta mahdollisimman paljon sekä tuntisi itsensä samalla kuuluksi ja hänen toiveitaan ja voimavarojaan kunnioitettavan. Missään nimessä en halunnut kummankaan tulevan painostetuksi mihinkään toimintaan, mikä mahdollisesti pelottaa tai jännittää heitä. Opinnäytetyöraportissani en kuitenkaan mai-

nitse nimiä tietosuojan säilyttämiseksi, vaan tavoitteet, toiveet ja muut yhden sivun esittelyssä esiin tulevat tiedot esitän nimettöminä ja ikään kuin ryhmän yhteisinä.

Yhden sivun esittelyiden (Liite 1) pohjalta ryhmän tärkeimmiksi tavoitteiksi nousivat rohkeuden saaminen hevosen kanssa toimimiseen ja omien pelkojen voittaminen. Lisäksi muita tavoitteita olivat hevosen perushoidon opettelu ja siinä harjaantuminen kuten hevosen harjaaminen, taluttaminen, kavioiden puhdistaminen ja ruokkiminen. Lisäksi satulan ja muiden ratsastusvarusteiden hevoselle pukeamisen ja niiden riisumisen opettelu ja ratsastaminen. Ryhmälle halutuiksi tuki-
muodoiksi toiminnalliseen vaiheeseen he määrittivät esimerkin näyttämisen, kädestä pitäen neuvomisen, puheen ja kuvien käyttämisen. Näitä tavoitteita lähdimme siis tallikäynneillä tavoittelemaan ja suunnittelimme niiden pohjalta alustavan rungon jokaisen tallikäynnin sisällöstä, mutta jätimme varaa muuttaa sovitua toimintaa, mikäli se tuntuisi itse käytännön tilanteessa tarpeelliselta.

Sovimme yhdessä tallipäivät sekä niiden tarkemmat ajankohdat. Sovimme tapaamiset noin viikon välein, jotta ne sulautuisivat mahdollisimman luonnolliseksi osaksi Pajan viikko-ohjelmaa, ja jotta niihin osallistuminen ei kävisi osallistujille liian raskaaksi liian tiheiden tapaamisten vuoksi. Valitsimme ajankohdaksi iltapäivän ja kellonajaksi vaihtelevasti tilanteen mukaan klo 12.30/13.00–15.00/16.00, sillä tällöin osallistujilla sekä heidän ohjaajallaan oli mahdollisimman helppoa lähteä Pajalta. Lisäksi tallilla oli tähän aikaan rauhallista eli hyvä hetki toteuttaa tallikäyntejä. Jouduimme kuitenkin jonkin verran joustamaan suunnitelluista tallikäynneistä sekä niiden ajankohdista muun muassa osallistujien henkilökohtaisten syiden vuoksi. Kirjoitimme yhdessä tallikäynnit ja niiden ajankohdat ylös niin, että kumpikin osallistuja sai itselleen mukaan aikataulun ja alustavan suunnitelman tallikäynneistä. Keskustelimme myös tallille sopivasta vaatetuksesta.

5.3 Hevosavusteisen toiminnan toteutus

Suunnittelimme hevosavusteisen toiminnan toteutuksen yhdessä osallistujien ja Myllärin Pajan ohjaajan kanssa. Aluksi suunnittelimme kolme tallikäyntiä, mutta

olosuhteiden muuttuessa toteutimmekin neljä. Oheisessa taulukossa on selvitetty toiminnan suunnittelun ja itse tallikäyntien tavoitteita, tarkoitusta ja toteutusta (Taulukko 1). Sen tarkoitus on tarjota tiivistetty versio järjestetystä hevosavusteisesta toiminnasta, josta kuitenkin kerron myös tarkemmin tässä luvussa.

Taulukko 1. Myllärin Pajan asiakkaille järjestetyn hevosavusteisen toiminnan suunnittelu, tavoitteet, tarkoitus ja toteutus.

Tavoite	Tavoitteet/tarkoitus	Toteutus
Suunnittelu	Sovitaan tallikäyntien sisällöstä ja aikataulusta. Tavoitteiden asettaminen.	Keskustelu koko ryhmän kesken, yhden sivun esittelyn täyttäminen minun ja Pajan ohjaajan avustamana, henkilökohtaisen aikataulun laatiminen yhdessä ryhmän kesken.
1. Tallikäynti	Osallisuuden ja onnistumisen kokemusten saaminen. Oman uskalluksen löytäminen. Tutustutaan hevoseen, sen hoitoon ja talliympäristöön sekä käydään läpi tallin säännöt.	Tallikiertä kävellen ryhmänä, hevosen taluttaminen yhden osallistujan kanssa kerrallaan, hevosen silittäminen, harjaus, ruokkiminen ja loimen pukeminen ryhmänä, tallin sääntöjen läpikäyminen ja palautekeskustelu yhdessä.
2. Tallikäynti	Aktiivinen osallistuminen toimintaan sekä yksilöllisesti, että ryhmässä ohjattuna. Onnistumisen kokemuksen saaminen ja rohkaistuminen hevosen kanssa toimimisessa. Jatketaan hevoseen tutustumista ja muistellaan mitä edelliskerralla opittiin. Opetellaan kavioiden puhdistus. Opetellaan ratsastusvarusteiden pukeminen hevoselle.	Hevosen taluttaminen yhden osallistujan kanssa kerrallaan, loimen riisuminen ja hevosen harjaus ryhmänä, kavioiden puhdistus yhden osallistujan kanssa kerrallaan, ratsastusvarusteisiin tutustuminen ja niiden pukeminen ja riisuminen yhdessä, hevosen ruokkiminen yhdessä, palautekeskustelu yhdessä.
3. Tallikäynti	Aktiivinen osallistuminen ohjattuna sekä jo hieman itsenäisemmin. Onnistumisen kokemuksen saaminen ja uskallus nousta ratsaille. Varusteiden pukemisen oppiminen ja ratsastuskokemuksen saaminen.	Hevosen taluttaminen yhden osallistujan kanssa kerrallaan, loimen riisuminen ja hevosen harjaus ryhmänä, kavioiden puhdistus yhden osallistujan kanssa kerrallaan, varusteiden pukeminen yhden osallistujan kanssa kerrallaan. Säikäyttäneen tilanteen läpikäyminen keskustelemalla yhdessä. Varusteiden ri-

		suminen yhden osallistujan kanssa kerrallaan, hevosen ruokkiminen yhdessä ja palauttekeskustelu yhdessä.
4. Tallikäynti	Koota koettua ja opittua sekä jättää mukava muisto tallitoiminnasta.	Hevosen taluttaminen yhden osallistujan kanssa kerrallaan, loimen riisuminen ja hevosen harjaus ryhmänä, kavioiden puhdistus yhden osallistujan kanssa kerrallaan, harjan letitys toisen osallistujan kanssa, hevosen ruokkiminen ja sen hyvästely yhdessä. Palautekeskustelu yhdessä.

Ensimmäisellä tallikäynnillä kokoontuimme kahden osallistujan sekä Myllärin Pajalta heidän kanssaan saapuneen ohjaajan kanssa tallin tiloihin. Ensimmäisellä kerralla keskityimme tutustumaan hevoseen, sen luonteeseen, käytökseen, rakenteeseen, hoitoon sekä itse talliympäristöön (Kuva 1). Aluksi tutustuimme talliin ja sen asukkaisiin sekä kävimme yhdessä läpi hevosen hoitoa ja siihen kuuluvia asioita ja tehtäviä sekä hevosen kanssa kommunikointia. Kävimme myös yhdessä läpi sekä sanallisesti, että kuvin tallin turvallisuussääntöjä.

Kuva 1. Tutustumista Justiinan kanssa.

Aloitimme puhdistamalla yhdessä hevosen karsinan ja laittamalla sen ruoat valmiiksi iltaa varten (Kuva 2). Tämän jälkeen haimme yhdessä hevoseni sisään talliin ja aloitimme tutustumalla siihen silittelemällä, puhelemalla ja harjaamalla sitä (Kuva 3). Samalla opettelimme turvallista toimimista hevosen kanssa, kuten miten hevosen ympärillä liikutaan ja miten hevosta ohjeistetaan äänin ja elein toimimaan halutulla tavalla kuten siirtymään tai liikkumaan eteen tai taaksepäin,

miten sitä harjataan ja miten talutetaan turvallisesti. Talutimme hevosen talliin siten, että pitelin itse hevosta toiselta puolelta turvallisuuden takaamiseksi ja toinen osallistujista talutti hevosta toiselta puolelta.

Kuva 2. Ruokinnan opettelua.

Ensimmäisellä osallistujista oli ennestään enemmän kokemusta hevosista kuin toisella ja hän olikin selvästi rohkeampi ottamaan kontaktia hevoseen heti alusta lähtien. Hän ei myöskään tarvinnut yhtä paljon ohjausta esimerkiksi hevosen harjaamiseen kuin toinen osallistuja. Tämä myönsi hieman jopa pelkäävänsä hevosia eikä aluksi ollut halukas edes liikkumaan hevosen lähellä. Kuitenkin runsaan rohkaisun ja ohjauksen myötä hän uskaltautui lopulta hyvin mukaan hevosen kanssa toimimiseen sekä harjaamaan ja koskettelemaan hevosta. Tapaamisen lopuksi hän jo puki ohjattuna yhdessä toisen osallistujan kanssa hevoselle loimen ulosvientiä varten. Lopuksi osallistujat sekä ohjaaja saivat antaa palautetta tallipäivästä sekä ehdotuksia seuraavan kerran toiminnasta.

Kuva 3. Harjaamisen opettelua.

Toisella tallikäynnillä muistelimme aluksi mitä edelliskerralla olimme sopineet tekevämme. Tämän jälkeen haimme hevosen yhdessä talliin samalla tavalla kuin ensimmäisellä kerralla, mutta päätimme vuorotella hevosen taluttamisessa osallistujien kesken, jotta kumpikin pääsisi kokeilemaan sitä (Kuva 4). Vaikka toinen osallistuja tarvitsi edelleen enemmän rohkaisua ja ohjausta kuin toinen, sujui hevosen kanssa toimiminen kummaltakin jo sujuvasti. Aiemmin varautuneempi osallistuja osallistui muutenkin toimintaan aiempaa innokkaammin.

Kuva 4. Hevosen oikeaoppisen taluttamisen opettelua.

Harjattuamme hevosen opettelimme sen kavioiden puhdistusta ja tutustuimme ratsastusvarusteisiin kuvien avustuksella ja opettelimme pukemaan ne hevoselle oikeaoppisesti (Kuva 5). Olimme suunnittelussa sopineet kokeilevamme ratsastusta kolmannella kerralla, joten nyt vain harjoittelimme satulan ja suitsien pukemista ja riisumista. Samalla kertosimme myös edellisellä kerralla opittua ja muistelimme tallikäytäntöjä sekä turvallisuustekijöitä. Lopuksi pidimme taas pienen palautetuokion päivän toiminnasta.

Kuva 5. Kuvat apuna tallitoiminnassa.

Kolmannella tallikäynnillä keskustelimme aluksi sen päivän tavoitteistamme ja osallistujien tuntemuksista kahden edellisen tallikäynnin jälkeen. Olimme aloituspalaverissamme sopineet, että kolmannella tapaamisella voisimme kokeilla ratsastusta, mikäli osallistujat haluaisivat ja päätimme kokeilla sitä. Muistelimme yhdessä edelliseltä kerralta miten ratsastusvarusteet puettiin hevoselle (Kuva 6) ja kävimme yhdessä läpi hevosen selkään nousua ja sieltä laskeutumista. Olimme myös tuoneet Pajalta porrastetun askelkorokkeen selkään nousun helpottamiseksi. Lisäksi olimme yhdessä Pajan ohjaajan kanssa osallistujien apuna selkään nousussa ja sieltä laskeutumisessa. Lainasin omaa kypärääni osallistujille ratsastuksen ajaksi.

Kuva 6. Muistellaan, miten se satula taas puettiinkaan.

Kumpikin osallistuja uskaltautui nousemaan ratsaille ja kävimme kummankin kanssa pienen lenkin tallitiellä (Kuva 7). Kokeneempi osallistujista tarvitsi vain vähän ohjeistusta ja rohkaisua ja hänen kanssaan kävimmekin hieman pidemmän lenkin. Toinen osallistuja kertoi jännittävänsä kovasti ratsastamista, mutta halusi kuitenkin kokeilla. Hänen kanssaan kävimme vain pienen pyörähdyksen tiellä ja palasimme takaisin talliin. Tämän jälkeen hän halusi vielä taluttaa hevosta lenkin tiellä. Tämä sujuikin aluksi todella hyvin, mutta valitettavasti hevonen pelästyi samanaikaisesti molemmista suunnista ohi lujaa ajavia autoja ja pyörähti ympäri, mikä säikäytti sekä hevosta taluttaneen osallistujan, että tilannetta sivusta seuranneen toisen osallistujan. Veimme hevosen talliin ja keskustelimme yhdessä, mitä tilanteessa tapahtui ja miltä se heistä tuntui. Vaikka vaikutinkin, että saimme tilanteen selvitettyä puhumalla eikä kummallekaan jäänyt tunne, että syy hevosen pelästymiseen olisi ollut heidän, päätin ehdottaa osallistujille ja ohjajalle vielä yhtä tallikäyntiä, mikä saikin positiivisen vastaanoton. Halusin ettei kummallekaan osallistujista jäisi paha mieltä viimeisestä tallikäynnistä. Sovimme siis lopuksi vielä yhdestä tallikäynnistä ja pidimme vielä lyhyen palautekeskustelun.

Kuva 7. Ratsailla.

Neljännellä ja viimeisellä tallikäynnillä päätimme tehdä kaikkea pientä tallipuuhaa ja hevosen hoitotoimenpiteitä, joita olimme aiemmin jo kokeilleet. Osallistajat halusivat muun muassa siivota karsinan ja laittaa hevosen ruoat valmiiksi sekä

harjailla ja rapsutella sitä. Annoimme sille yhdessä myös runsaasti makupaloja kiitokseksi menneistä viikoista ja lopuksi se sai myös hienot letit harjaansa (Kuva 8).

Kuva 8. Kauneudenhoitoa. Justiina saa harjaansa letit.

Keskustelimme myös edelliskerralla sattuneesta säikähdyksestä ja miltä se tuntui osallistujista nyt. Koska neljäs tallikäynti viivästyi jonkin verran aiemmin sovitusta ajankohdasta osallistujien henkilökohtaisten syiden vuoksi, katsoin tarpeelliseksi vielä varmistaa, että kenellekään ei jäisi tapahtuneesta huonoa mieltä. Lopuksi hyvästelimme hevosen (Kuva 9) ja sovimme vielä ajan loppuarviointipalaverille.

Kuva 9. Vielä viimeinen halaus ja Justiinan hyvästely ennen tallilta lähtöä.

5.4 Hevosavusteisen toiminnan palaute, arviointi ja luotettavuus

Toiminnallisen vaiheen ja sen suunnittelun luotettavuutta arvioin saamani palautteen kautta. Pidän toiminnasta saatavaa palautetta luotettavana sillä se tulee suoraan osallistujilta ja ohjaajalta ja on heidän henkilökohtaisia näkemyksiään ja mielipiteitään ja niitä ei siksi voida pitää väärinä tai valheellisina kunhan esitän ne opinnäytetyössäni mahdollisimman muuttumattomina ja pidän oman tulkintani niistä erillään. Samoin pyrin erottamaan toiminnan aikana tekemistäni havainnoista, itse havainnot ja oman tulkintani niistä. (Hirsjärvi ym. 2009, 217.)

Luotettavuutta mittaan myös lähdekritiikin avulla. Pyrin käyttämään mahdollisimman tuoreita ja ajantasaisia lähteitä sekä arvioimaan lähteen arvoa ja luotettavuutta. Pyrin myös käyttämään ensisijaisia lähteitä. (Vilka & Airaksinen, 2003, 72–73.) Haasteita toi se, että Green Care -ala, -palvelut ja -termistö ovat vielä muutoksen alaisina ja kehittyvät koko ajan, mistä johtuu että oikeita termejä ja niiden alakäsitteitä oli välillä vaikea hahmottaa. Toisaalta tietoa aiheesta on tullut viimeisen kymmenen vuoden aikana runsaasti.

Omalta osaltani tallikäynnit sujuivat mielestäni hyvin ja ne vastasivat opinnäytetyön tavoitteita ja tarkoitusta. Oma roolini toiminnassa oli se mitä suunnittelinkin, joskin vielä luultua haastavampi eli suunnittelin, järjestin ja ohjasin tallitoiminnan samalla havainnoiden osallistujien toimintaa, ilmeitä, eleitä, kehonkieltä ja reaktioita. Mielessä pidettäviä asioita oli paljon ja pyrin pitämään toiminnan ja siihen liittyvän ohjauksen sekä rohkaisevan ja kannustavan työotteen tasapuolisena osallistujien kesken. Mielestäni onnistuin tässä, sekä tavoitteessani pitää toiminta kaikille osapuolille turvallisena. Valitettavasti itse toiminnan aikana tehtävää ja huomioitavaa oli niin paljon, että havaintojani en pystynyt samalla kirjoittamaan ylös. Tällöin läsnäolo itse tilanteessa olisi kärsinyt liikaa. Pyrin kuitenkin kirjoittamaan kuvauksen toiminnasta ja sen sisällöstä sekä omat havaintoni heti kunkin tallikäynnin päätteeksi osallistujien lähdettyä kotimatalle. Korvaamattomana apuna toiminnassa ja sen suunnittelussa toimi Myllärin Pajalta toimintaan osallis-

tuva ohjaaja, joka avusti muun muassa niin kuvauksessa, käytännön järjestyksessä kuin itse tallitoiminnassakin. Joitain yllätyksiä tuli matkan varrella, mutta niitä osasinkin odottaa eivätkä ne johtaneet toiminnan epäonnistumiseen.

Järjestin työni kohderyhmälle neljä tallikäyntiä, joilla opettelimme muun muassa hevosen käyttäytymistä, kommunikaatiota, rakennetta sekä sen käsittelyä ja hoitoa ja tutustuimme samalla talliympäristöön. Alun perin tarkoitus oli järjestää kolme käyntiä johtuen, siitä, että teen työni yksin ja pohdin aiheutuuko useammasta tallikäynnistä liikaa tekemistä yhdelle ihmiselle. Yllättävistä tilanteista johtuen päädyin järjestämään neljä tallikäyntiä, mikä oli loppujen lopuksi vain hyvä opinnäytetyön lopputuloksen kannalta.

Mietin myös alussa pitkään osallistujien lukumäärää ja tulin siihen lopputulokseen, että kolme henkilöä on ehdoton maksimimäärä, jonka kanssa voisin toteuttaa toiminnallisen vaiheen turvallisesti. Jälkeenpäin ajateltuna kaksi oli aivan riittävästi kyseisen kohderyhmän kohdalla, sillä vaikka apunani oli ohjaaja Myllärin Pajalta, tuntui, että ohjaamassa olisi välillä silti voinut olla vielä yksi henkilö lisää. Tällöin olisimme voineet vuorotella siinä kumpi ottaa vastuun kummasta osallistujasta kullakin tallikäynnillä. Niin paljon kuin Pajalta mukaan tulleesta ohjaajasta olikin apua, ei hän tietenkään voinut esimerkiksi viedä toista osallistujaa tekemään jotain muuta sillä välin kuin itse olin sidottu johonkin toimintaan toisen osallistujan kanssa.

Toiminnan arviointia varten on hyvä kerätä toimintaan osallistuneilta palaute, joka toimii oman arvioinnin tukena ja jotta arvio ei jäisi subjektiiviseksi. Siihen voi pyytää kommentteja esimerkiksi oppaan tai ohjeistuksen käytettävyydestä ja toimivuudesta, tai kuten tässä tapauksessa, tapahtuman onnistumisesta. (Vilkka & Airaksinen 2003, 157.) Tallitoiminnan arvioinnissa käytin niin osallistujilta ja toimintaan osallistuneelta Myllärin Pajan ohjaajalta toiminnasta ja sen suunnittelusta saamaani suullista ja kirjallista palautetta, kuin omaa havainnointiani sekä loppuarviointipalaverissamme keskustelussa esiin nousutta palautetta. Pidimme loppuarviointipalaverin Myllärin Pajan tiloissa pullakahvin merkeissä. Tapaamisessa

keskustelimme tallitoiminnasta, sen suunnittelusta ja niiden onnistumisesta. Jaoin myös osallistujille suunnittelemani arviointi- ja palautelomakkeet (Liite 2), jotka he saivat täyttää itsenäisesti kotona. Kysymykset kaavakkeissa olivat avoimia, mutta hieman johdattelevia, jotta osallistujilla olisi helpompi vastata niihin, kuitenkin niin, että he saivat mahdollisuuden ilmaista niissä oman mielipiteensä. Lomakkeessa hyödynnettiin myös kuvakommunikaatiota, jolla osallistujat saivat vielä selkeästi arvioida toimintaa.

Keskustelussamme tallikäynneistä ja niiden toteutuksesta esiin nousi paljon hyviä asioita sekä joitain parannusehdotuksia. Hyvää toiminnassa nähtiin olevan muun muassa yhdessä suunnittelu, ohjaajien tuki toiminnan aikana, yhteistyön sujuminen kaikkien osapuolten välillä sekä itse toiminta, joka oli osallistujien mukaan mukavaa ja opettavaista. Kumpikin ilmaisi viihtyneensä tallilla ja toiminnan olleen heille mielekästä. Totesimme näin päässeemme tavoitteisiimme, jotka suunnitteluvaiheessa asetimme. Kumpikin osallistuja kertoi saaneensa lisää varmuutta hevosen kanssa toimimiseen ja tallilla oloon. Myös aiemmin pidettyväisempi osallistuja kertoi, ettei häntä enää viimeisellä tallikäynnillä pelottanut kuin hyvin vähän ja vain tietyissä tilanteissa touhuta hevosen kanssa. Kumpikin osallistuja totesi, että uskaltaisivat tämän kokeilun perusteella lähteä uudelleenkin mukaan tallitoimintaan. Osallistujien kommentoivat tallikäynntejä muun muassa näin: *"Ihanaa tekemistä."* ja *"Mennään rohkeasti eteenpäin."*

Keskustelussa esiin nousi myös parannusehdotuksia. Tallikäynneistä toivottiin hieman lyhyempiä. Ne koettiin toisinaan liian pitkiksi kestoiltaan jaksamisen kannalta, mikä on aivan ymmärrettävää, sillä niiden kesto vaihteli kahdesta tunnista jopa kolmeen ja puoleen tuntiin. Suunnittelimme käynnit ohjaajan kanssa melko pitkiksi, jotta meillä olisi ajallista joustovaraa toiminnassa. Jos aikaa ja resursseja olisi enemmän, olisin halunnut kokeilla järjestää useamman, lyhyemmän tallikäynnin muutaman pidemmän sijaan. Se ei kuitenkaan olisi ajan, osallistujien aikataulujen sekä muiden resurssien puutteen vuoksi ollut mahdollista. Halusin kuitenkin tarjota osallistujille mahdollisimman kattavan, voimautumiseen ja osallisuuden perustuvan hevosavusteisen kokemuksen, minkä vuoksi käynneistä tuli

valitettavasti melko pitkiä kerrallaan, mikä osaltaan koetteli osallistujien jaksamista.

Lisäksi parannusehdotuksena oli, että kuvallista kommunikaatiota olisi voinut olla vielä enemmän. Vaikka hyödynsin toiminnallisen vaiheen suunnittelussa ja toteutuksessa kuvakommunikaatiota, pohdin nyt miten olisin voinut hyödyntää sitä vielä enemmän ja tehokkaammin. Esimerkiksi luomalla jokaisesta tallikäynnistä Myllärin Pajan ohjaajan palautteessaan (Lehto 2016) ehdottaman struktuurin. Toisaalta taas halusin pitää tallikäynnin ohjelman joustavana ja siinä tilaa mahdollisille muutoksille.

Opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa ja sen suunnittelussa mukana ollut Myllärin Pajan ohjaaja antoi palautetta muun muassa suullisesti palautekeskustelussa, sekä sähköpostilla. Hänen mukaansa kokonaisuus oli hyvä ja onnistunut. Hän ilmaisi toiminnan olleen hyvin suunniteltua ja organisoitua, ohjaamisen tapahtuneen selkeästi, asiantuntevasti ja rohkaisevasti ja, että kummankin osallistujan toiveet ja vahvuudet oli huomioitu toiminnassa. Hän ei havainnut osallistujien painostamista missään vaiheessa toimintaa ja katsoi myös asetettujen tavoitteiden täyttyneen. Myös hän antoi rakentavaa palautetta liittyen tallikäyntien pituuteen sekä hieman tarkemman kuvallisen struktuurin käyttöön mahdollisessa tulevassa tallitoiminnassa. Hänen mukaansa myös lopetuspalaverissa olisi voinut olla vielä enemmän apuvälineitä osallistujille palautteen tarkempaan antamiseen. (Lehto 2016.)

Osallistujien kotona täyttämien palautekaavakkeiden sisältö mukaili pitkälti palautekeskustelussa läpi käymiämme asioita, paitsi, että toisen osallistujan palaute muuttui kaavakkeessa hyvin negatiiviseksi vaikka yhteisessä keskustelussa palaute oli vielä hyvin positiivista. Lisäksi panin merkille havainnoissani tallikäynneistä, että hänellä oli paljon läheisiä kohtaamisia hevosen kanssa esimerkiksi paljon hevosen halailua ja suukottelua. Syytä kaavakkeen negatiiviselle palautteelle en siis saanut selville.

Yleisesti ottaen pidän toimintaa onnistuneena. Osallistujat saivat monipuolisia kokemuksia tallielämästä ja hevosen hoitamisesta ja sen kanssa työskentelystä. Havaittiin, että aluksi vain osallistujista kokeneempi otti oma-aloitteisesti kontaktia hevoseen, mutta toiminnan ja tallikäyntien edetessä myös varautuneempi osallistuja osallistui kaikkeen toimintaan ja uskaltautui ottamaan kerta kerralta rohkeammin kontaktia hevoseen ja toimimaan talliympäristössä. Prosessin päätteeksi olen myös erittäin iloinen ja tyytyväinen siihen, että henkilö, joka kertoi toiminnan aluksi pelkäävänsä hevosia, saattoi prosessin lopuksi sanoa, että hevoset eivät enää pelota niin paljon, ja että hän voisi jopa lähteä mukaan samantyyppiseen toimintaan myös tulevaisuudessa.

6 POHDINTA

6.1 Opinnäytetyön eettisyys

Etiikan peruskysymykset koskevat hyvää ja pahaa, oikeaa tai väärää. Opinnäytetyöhön ja sen kirjoittamiseen liittyy useita eettisiä kysymyksiä, joita tekijän täytyy pohtia. Eettisesti hyvä opinnäytetyö vaatii hyvää tieteellistä käytäntöä. (Hirsjärvi ym. 2009, 23.) Eettistä tarkastelua ja pohdintaa opinnäytetyössäni vaadittiin muun muassa sen osalta, että siinä oltiin tekemisissä henkilöiden kanssa, joiden toimintakyky on tavalla tai toisella alentunut ja jotka eivät välttämättä kykene täysin itsenäiseen ja riippumattomaan toimintaan ja päätöksentekoon. Tällöin he tarvitsevat tavallista enemmän ohjausta sekä neuvontaa toimintaansa sekä itseään koskevaan päätöksentekoon. Lisäksi tämä oli huomioitava erityisen ja yksilökohtaisen tuen tarpeena läpi koko opinnäytetyöprosessin, jotta he varmasti ymmärtäisivät saamansa informaation ja tulisivat kuulluiksi omana itsenään heidän näkemyksiään, arvojaan, itsemääräämisoikeuttaan ja ihmisarvoa kunnioittaen ja johon pyrin läpi opinnäytetyöprosessin. Osallistujat myös olivat mukana projektissa vapaasta tahdostaan, eikä heitä pakotettu mihinkään esimerkiksi käytännön toteutuksen aikana. (Hirsjärvi ym. 2009, 24–25.)

Opinnäytetyössäni hyödynsin Green Care -menetelmiä, joten olin näin ollen myös velvoitettu noudattamaan oman tulevan ammattialani eettisten periaatteiden lisäksi Green Care -toiminnan eettisiä periaatteita (Green Care Finland 2015). Tämä tarkoittaa muun muassa ammatillisuutta, turvallisuutta sekä ympäristön ja eläimen kunnioitusta ja niiden hyvinvoinnista huolehtimista. Eläinavusteisessa toiminnassa eläin, kuten tässä tapauksessa hevonen, ei ole työkalu vaan yhteistyökumppani. Green Care -toiminnan järjestäjän on huolehdittava eläimen hyvinvoinnista, viihtyvyydestä, turvallisuudesta ja siitä, että toiminnassa noudatetaan eläinsuojelulain ja asetusten vaatimuksia. (Green Care Finland 2012.) Tässä tapauksessa toimintaa toteutettiin hevosen omassa kotiympäristössä, sen työskentelyajat olivat sille suhteellisen lyhyet ja kävimme ryhmän kanssa huolellisesti läpi hevosen kanssa toimimisen pelisäännöt ja tallietiketin ennen varsinaisen toiminnan aloittamista.

Eettistä tarkastelua vaativa seikka opinnäytetyössäni oli osallistujien turvallisuudesta ja yksityisyyden suojasta huolehtiminen. Pysin toteutuksen aikana huomiomaan niin osallistujien fyysisestä turvallisuudesta huolehtimisen kuin turvallisuuden siitä, että heille järjestetty toiminta vastasi senhetkistä osaamistani. Koska minulla ei ole esimerkiksi sosiaalipedagogisen hevostoiminnan taikka ratsastusterapian järjestämiseen tarvittavaa koulutusta, opinnäytetyöni toteutus oli enemmänkin voimauttavaa, virkistävää ja hyvinvointia tukevaa hevosavusteista toimintaa eikä sosiaalipedagogista hevostoimintaa tai ratsastusterapiaa (Sosiaalipedagoginen hevostoimintaliitto ry 2015). Opinnäytetyön raportoinnissa olen pyrkinyt sellaiseen kirjalliseen asuun, että siitä ei pystyisi tunnistamaan osallistujia. Vaikka olen liittänyt opinnäytetyöhöni kuvia järjestämästäni tallitoiminnasta, olen yrittänyt pitää ne sellaisina, ettei niistä voisi tekstin perusteella tunnistaa osallistujia esimerkiksi peittämällä kuvissa esiintyvien silmät. Lisäksi olen huolehtinut asianmukaisista kuvausluvista (Liite 4) jotka Myllärin Pajan palvelupäällikkö/vastaava ohjaaja varmisti molemmilla osallistujilla olevan olemassa ennestään Myllärin Pajan puolesta (Mustonen-Juopperi 2017) sekä kysynyt vielä osallistujilta suullisesti saako heidän kuviaan liittää opinnäytetyöraporttiin.

Eettistä pohdintaa vaativa asia on myös huolehtia, että opinnäytetyö ei olisi plagioitu eli luvattomasti lainattu tai otettu omakseen (Hirsjärvi ym. 2009, 26, 107). Olen pyrkinyt käyttämään lähteissäni eettisesti hyväksyttäviä keinoja eli esimerkiksi referoimalla muokkaamaan niistä oma tuotokseni suoran kopiointin sijaan sekä merkitsemään mahdollisimman tarkkaan lähteet joista tieto on peräisin. Lisäksi olen pyrkinyt siihen, että jos opinnäytetyössäni onkin jokin suora lainaus tai kopio lähteestä, se on joko tahaton vahinko tai hyvin tarkkaan harkittu lainaus, joka on myös sellaiseksi merkitty lähdeviitein.

6.2 Ammatillisen kehittymisen tarkastelua

Opinnäytetyöprosessi kesti kokonaisuudessaan yli vuoden. Alku oli hankala ja työn tavoitteen määrittely ja aiheen muokkaaminen omaa kiinnostusta sekä toi-

meksiantajan tarvetta vastaavaksi tuotti vaikeuksia. Myös Green Care -alan edelleen jatkuvasti kehittyvä ja muuttuva termistö aiheutti hankaluuksia. En ollut prosessin alussa varautunut siihen, kuinka työlästä ja raskasta varsinkin opinnäytetyön toiminnallisen osuuden toteuttamisen tulisi olemaan kun tein sitä yksin. Ilman Myllärin Pajalta mukaan toiminnalliseen toteutukseen lähteneeltä ohjaajalta saamaani apua tuskin olisi siitä selvinnyt, sillä yksi käsipari ei vain aina riitä ihan joka paikkaan. Prosessi oli raskas, mutta myös erittäin antoisa. Se on ilman muuta kehittänyt osaamistani ja valmiuksiani tulevaa ammattialaani ajatellen sekä koetellut pitkäjänteisyyttäni sekä jaksamistani.

Opinnäytetyöprosessi kehitti osaamistani myös vuorovaikutuksessa, ammattimaisessa ohjauksessa sekä järjestelmällisyydessä. Lisäksi se kehitti tiedonhaku- taitojani ja lisäsi ymmärrystäni näyttöön perustuvan, ajantasaisen tiedon antamisen merkityksestä terveydenhoitajan työssä. Kaikkia näitä taitoja tarvitaan tulevassa terveydenhoitajan ammatissani, jossa työn pääsisältöä on toimia dialogisessa vuorovaikutussuhteessa niin kollegoiden, muiden ammattiryhmien kuin asiakkaidenkin kanssa. Terveydenhoitajan on myös kyettävä järjestelmälliseen toimintaan työssään sekä antamaan asiakkaille laadukasta ja ammattimaista ohjausta alan periaatteita kunnioittaen.

Tulevana terveydenhoitajana olen myös itse saanut korvaamatonta kokemusta ja runsaasti tietoa Green Care -toiminnasta ja luontolähtöisistä menetelmistä terveyden ja hyvinvoinnin edistäjinä. Prosessi on myös opettanut paljon itsenäisestä työskentelystä, työn organisoinnista sekä kuinka paljon esimerkiksi mahdolliselta palveluntarjoajalta vaaditaan vastaavan toiminnan järjestämiseksi. Toivon mukaan tätä opinnäytetyötä voidaan tulevaisuudessa hyödyntää kehitysvammaisten hoitotyön sekä toimeksiantajani, Myllärin Pajan sekä Luontoa elämään! -hankkeen toiminnan kehittämisen ja suunnittelussa.

6.3 Kehittämisehdotukset

Kehittämisehdotukseksi opinnäytetyöni pohjalta nousi ensimmäisenä mieleeni mahdollisuus ottaa vastaavanlaista toimintaa jatkuvaan tai pitkäaikaiseen käyttöön esimerkiksi toimeksiantajallani Myllärin Pajalla tai muussa vastaavassa kehitysvammaisille ihmisille palveluita tuottavassa yrityksessä. Haasteeksi tälle muodostuvat kuitenkin muun muassa resurssit kuten aika, hinta, riittävä henkilökunta, henkilökunnan koulutus ja palvelua tuottava taho sekä osallistujien riittävyys ja kiinnostus. Pohjoisen asukkaiden on myös aina ajateltava mahdollisia pitkiäkin välimatkoja. Voisiko tulevaisuudessa Myllärin Paja tai muu vastaavanlainen taho tuottaa tämänkaltaisia palveluita itse mahdollisesti sekä omaan, että muiden yritysten käyttöön? Opinnäytetyöni toiminnallisen toteutuksen päätyttyä sain tietää, että Myllärin Pajalla onkin jatkettu vastaavanlaisen hevosavusteisen toiminnan hyödyntämistä heidän asiakkailleen järjestämässään päivätoiminnassa.

Saatuani palautetta toiminnallisesta toteutuksesta osallistujilta sekä Myllärin Pajan ohjaajalta, aloin pohtia mitä olisin voinut tehdä toisin ja mitä se olisi vaatinut. Käynnit voisivat olla hieman lyhyempiä ja toiminnan suunnittelua voisi kehittää muun muassa luomalla toiminnasta suunnitteluvaiheessa kuvakommunikaation avulla struktuurin osallistujien käyttöön ja tallikäyntejä helpottamaan. Näin osallistujilla olisi helpompaa seurata tallikäyntien suunniteltua sisältöä ja toiminnan etenemistä. Toisaalta taas hyvin tarkasti ennalta suunniteltu toiminta ja joustamaton struktuuri voivat vähentää toiminnan joustavuutta ja mahdollisuuksia toimia arvaamattomissa tilanteissa toisin kuin on ennalta suunniteltu. Struktuurin teossa tulisi myös ottaa huomioon osallistujien henkilökohtaiset tarpeet ja heidän ohjaukselleen asetettavat vaatimukset. Toiselle voi riittää suuntaa antava suunnitelma kun taas toinen voi tarvita hyvinkin tarkat ennako-ohjeet. Tämä on myös huomioitava itse toiminnan järjestämisessä, sillä jokainen osuus voidaan joutua pilkkomaan pienempiin osiin eli luomaan oma kuvallinen struktuurinsa jokaisesta toiminnan vaiheesta.

Green Care -toimintaa on luonnehdittu uudeksi sosiaaliseksi innovaatioksi ja mahdollisuudeksi (Jankkila, 2012, 106). Vaikka aiheena Green Care ja sen menetelmät eivät ole enää aivan uusi asia, onhan Green Care -termi ollut Suomesakin tunnettu jo yli 10 vuotta (Soini ym. 2011, 321) ja sitä on hyödynnetty myös kehitysvammaisten hoitotyössä, ovat ne tälläkin hetkellä jatkuvan kehityksen ja muutoksen alaisina (Green Care Finland 2015) esimerkiksi toisen toimeksiantajani Luontoa elämään! -hankkeen toimesta. Green Care -kehittäminen on saanut Suomessa kunnolla jalansijaa vasta vuoden 2010 jälkeen (Tolvanen & Jääskeläinen 2016, 16). Muun muassa tästä syystä koen opinnäytetyöaiheeni olevan innovatiivinen ja ajankohtainen.

LÄHTEET

Federation of Horses in Education and Therapy International. Equine Assisted Activities. Viitattu 25.10.2015 <http://www.frdi.net/EAA.html>.

Goodwin, D., Goymour, K. L., Holmes, C. M. P. & Redhead, E. S. 2011. The benefits of Equine-Assisted Activities. Viitattu 25.10.2015 <http://link.springer.com/article/10.1007/s10560-011-0251-z>.

Green Care Finland 2015. Mitä on Green Care? Viitattu 26.10.2015 <http://www.gcfinland.fi/MitaOnGreenCarePaavalikko>.

Green Care Finland 2012. Green Care toiminnan eettiset ohjeet. Viitattu 9.2.2017 <http://www.gcfinland.fi/yhdistys/yhdistyksen-eettiset-ohjeet/>.

Haapasaari, M. & Yli-Viikari, A. 2013. Eläinavusteinen työskentely ja Green Care. Teoksessa K. Ikäheimo (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 99.

Helen Sanderson Associates. Planning Life. Viitattu 25.10.2015 <http://www.helensandersonassociates.co.uk/person-centred-practice/planning-live/>.

Hippolis – Hevosalan osaamiskeskus ry 2015. Hevosavusteinen toiminta. Viitattu 25.10.2015 http://www.hippolis.fi/hevosavusteinen_toiminta/.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hirvonen, J. 2014. Luonnon hyvinvointi- ja terveysvaikutukset. Teoksessa T. Skyttä (toim.) Luontolähtöiset hyvinvointipalvelut. Opas asiakastyöhön ja palveluiden kehittämiseen. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Vapaamuotoisia julkaisuja 28. Mikkelin ammattikorkeakoulu.

Ikäheimo, K. 2013. Eläinavusteisen työskentelyn määritelmiä ja termejä (AAA ja AAT). Teoksessa K. Ikäheimo (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 10-11.

Innokylä 2015. Yksilöllisten palveluratkaisujen räätälöinti henkilökohtaisten budjettien avulla. Viitattu 25.10.2015 <https://www.innokyla.fi/web/malli829682>.

Jankkila, H. 2012. Johtopäätöksiä. Teoksessa H. Jankkila (toim.) Green Care -hyvinvointia pohjoisen luonnosta. Rovaniemi: Rovaniemen ammattikorkeakoulu, 106.

Jääskeläinen, A. 2012. Green Care ja sen mahdollisuudet Lapissa. Teoksessa H. Jankkila (toim.) Green Care -hyvinvointia pohjoisen luonnosta. Rovaniemi: Rovaniemen ammattikorkeakoulu, 61.

Jääskeläinen, P. 1999. Ovatko koiranomistajat muita terveempiä? Viitattu 11.2.2017 <http://www.ebm-guidelines.com/xmedia/duo/duo91181.pdf>.

Kaipio, K. 1996. Laatu kehitysvammahuoltoon. Kehitysvammapalvelujen laadun kehittämisen perusteet. Kehitysvammapalvelujen tuloksellisuus ja laatu – projekti. Kehitysvammaliiton julkaisuja. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry.

Kaski, M., Manninen, A. & Pihko, H. 2012. Kehitysvammaisuus. 5. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymä 2015 Myllärin Paja. Viitattu 23.11.2016. <http://www.kolpene.fi/myllarinpaja>.

Kuhanen, C., Oittinen, P., Kanerva, A., Seuri, T. & Schubert, C. 2010. Mielen-terveyshoitotyö. Helsinki: WSOYpro Oy.

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 23.6.1977/519.

Lehto, A. 2016. Opinnäytetyön toteutuksen arviointi. Sähköposti aija.kehus@edu.lapinamk.fi 18.4.2016 Tulostettu 9.5.2016.

Luonnonvarakeskus 2015. Mitä Green Care on? Viitattu 25.10.2015 <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/mita>.

Malin, K. 2011. Hyvinvointia hevosista. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta nuorten hoitotyön tukena. Lahden ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 25.10.2015 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/37013/Malin_Katri.pdf?sequence=1.

Malm, M., Matero, M., Repo, M. & Talvela E-L. 2006. Esteistä mahdollisuuksiin. Vammaistyön perusteet. 2. painos. Helsinki: WSOY.

Mielenterveystalo. Luonnon vaikutus hyvinvointiin. Viitattu 12.2.2017 https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/oppaat/tietoa_luonnon_hyvinvointivaikutuksista/Pages/luonnon_vaikutus_hyvinvointiin.aspx#fyysinen_aktiivisuus.

MTT, THL ja Lapin AMK 2014. Green Care -työkirja. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos sekä Lapin ammattikorkeakoulu. Verkkojulkaisu. Viitattu 9.2.2017 <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/mtt/julkaisut/green-care-tyokirja-17.3.2014.pdf>.

Mustonen, L. 2008. Oletko katsonut hevosta silmiin? Sosiaalipedagoginen hevostoiminta erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten kuntoutuksessa. Tampereen yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. kasvatustieteen pro gradu –tutkielma. Viitattu: 25.10.2015 <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/80445/gradu03437.pdf?sequence=1>.

- Mustonen-Juopperi, M. 2017. Myllärin Paja. Palvelupäällikkö/vastaava ohjaaja. Keskustelu 30.1.17.
- Palola, L. 2015. Ratsastusterapia käytännössä. Viitattu 11.2.2017 <http://ratsastusterapia.nettisivu.org/ratsastusterapia/>.
- Papunet 2016. Kuvapankki. Viitattu 5.2.2016 <http://papunet.net/materiaalia/kuvapankki>.
- Salminen, A-L. 2016. Ryhmämuotoinen kuntoutus. Teoksessa A-L. Salminen ym. (toim.) Kuntoutuminen. Kustannus Oy Duodecim. Oppiportti. Viitattu: 12.2.2017 <http://www.oppiportti.fi/op/ktm00170/do>.
- Salovuori, T. 2014. Luonto kuntoutumisen tukena. Mediapinta.
- Soini, K., Ilmarinen, K., Yli-Viikari, A. & Kirveennummi, A. 2011. Green care sosiaalisena innovaationa suomalaisessa palvelujärjestelmässä. Viitattu 11.2.2017 <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102903/soini.pdf?sequence=1>.
- Sosiaalipedagoginen hevostoimintaliitto ry 2015. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Viitattu 25.10.2015 <http://www.hevostoiminta.net/10>.
- Suomen Ratsastajainliitto 2015. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Viitattu 25.10.2015 http://www.ratsastus.fi/ratsastustietoa/sosiaalipedagoginen_toiminta.
- Suomen Ratsastusterapeutit ry 2017. Ratsastusterapia. Viitattu 9.2.2017 <http://www.suomenratsastusterapeutit.fi/ratsastusterapia/>.
- Tolvanen, T. & Jääskeläinen, A. 2016. Osallisuutta vahvistavan, luontoon tukevan kuntoutustoiminnan malli. Luontoa elämään, luontoa kuntoutukseen -teemajulkaisu 1/3. Lapin ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja B. Raportit ja selvitykset 19/2016.
- Tolvanen, T. 2017. Opas yksilökeskeiseen luontotoiminnan suunnitteluun. Luontoa elämään, luontoa kuntoutukseen -teemajulkaisu 2/3. Lapin ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja C. Oppimateriaalit 1/2017.
- Vartiovaara, I. 2006. Lemmikkieläimet ja ihmisen terveys. Viitattu. 12.2.2016 http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=onn00009.
- Vehmasto, E. 2014. Green Care –toimintatavan suuntaviivat Suomessa. Viitattu 10.2.2017 <http://www.mtt.fi/mttkasvu/pdf/mttkasvu20.pdf>.
- Vernerinet – Kehitysvamma-alan verkkopalvelu 2014a. Tiedon koostaminen: Yhden sivun esittely. Viitattu 24.10.2015 <http://verneri.net/yleis/tiedon-koostaminen-yhden-sivun-esittely>.

Veneri.net – Kehitysvamma-alan verkkopalvelu 2014b. Yksilökeskeinen elämänsuunnittelu. Viitattu 24.10.2015 <http://verneri.net/yteis/yksilokeskeinen-elamansuunnittelu>.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Wahlström, R. 2008. Eheyttävä luonto. 2. painos. Espoo: Kustannus Oy Michael Kirjat.

LIITTEET

- Liite 1. Yhden sivun esittely
- Liite 2. Oma palautteeni tallikäynneistä
- Liite 3. Opinnäytetyön toimeksiantosopimus
- Liite 4. Kuvauslupa -lomake

Liite 1.

Yhden sivun esittely

Nimi

Mistä ihmiset pitävät ja he ihailevat minussa
--

Tue minua näin

Minulle on tärkeää (jotka todella merkitsevät)

Mitä haluaisin oppia, tavoitteeni
--

Liite 2.

1(2)

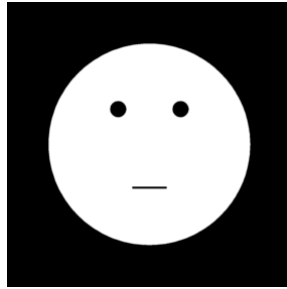
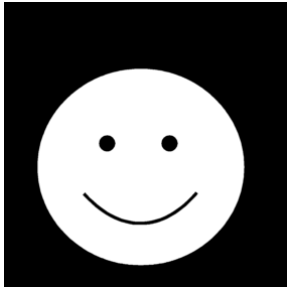
Oma palautteeni tallikäynneistä

1. Parhaiten mieleeni tallipäivistä jäi...
2. Pidin eniten...
3. Pidin vähiten...
4. Opin...
5. Ensi kerralla haluaisin tehdä eri tavalla...
6. Suosittelisin/En suosittelisi kokemusta muille. Ympyröi toinen vaihtoehto.
koska...

Liite 2.

2(2)

7. Arvostelen kokemuksen... Valitse jokin alla olevista kuvioista ja ympyröi.

(Papunet 2016.)

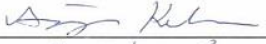

OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTOSOPIMUS

Tämä sopimus soveltuu käytettäväksi ainoastaan sellaisten opinnäytetöiden yhteydessä, joita toteutetaan ammattikorkeakoulun ulkopuolisen rahoituksen hankkeessa.

Toimeksiantaja	Nimi (esim. yritys) Kolpeneen palvelukeskus, Myllärin Paja Yhteystiedot (yhteyshenkilö, puhelin, sähköposti) Merja Mustonen-Juopperi 0401949346 merja.mustonen-juopperi@lshp.fi	
	Työn aihe Järjestää hevosavusteista toimintaa Rovaniemellä. Kohteena ryhmä Myllärin Pajan asiakkaita.	
Tekijä	Nimi Alja Kehus Katuosoite Puhelin Suoritettava tutkinto Terveystieteiden (AMK)	Opiskelijanumero Postinumero Postitoimipaikka Sähköpostiosoite alja.kehus@edu.lapinamk.fi Ryhmätunnus R702T13S
Lapin AMK	Yhteyshenkilön nimi (Ohjaaja) Arja Jääskeläinen Toimipaikka ja osoite Lapin Ammattikorkeakoulu, Rantavitikan kampus, Jokiväylä 11, 96300 Rovaniemi Puhelin 040 7106834	Tehtävänimike lehtori Sähköpostiosoite arja.jaaskelainen@lapinamk.fi
Hanke	Opinnäytetyö liittyy seuraavaan Lapin AMK:n ulkopuolisen rahoituksen hankkeeseen (hankkeen nimi, hankenumero, rahoituslähde/-ohjelma): Green Care Luontoa elämään! –hanke	
	Toimeksiantosopimuksen ehdot	
Ohjaus	Ohjaaja valvoo työtä ammattikorkeakoulun puolesta ja antaa työn edellyttämiä ohjeita ja neuvoja. Ammattikorkeakoulu ja Ohjaaja eivät ole konsulttivastuussa työstä.	
Dokumentointi	Ammattikorkeakoulun opinnäytetyöt ovat julkisia. Työstä laaditaan ammattikorkeakoulun opinnäyteohjeen mukainen kirjallinen esitys, josta toimitetaan yksi kansitettu kappale ammattikorkeakoulun kirjastoon tai julkaistaan sähköisessä muodossa Theseus-verkkokirjastossa. Työ arkistoidaan oppilaitoksella sähköisessä muodossa.	
Oikeudet	Opinnäytetyö toteutetaan Lapin AMK:n ulkoisella rahoituksella toteutettavan hankkeen yhteydessä. Tekijä ja Ohjaaja luovuttavat Toimeksiantajalle ja Lapin AMK:lle ulkoisella rahoituksella toteutettuihin, aikaansaamiinsa tuloksiin sellaiset oikeudet, jotka Lapin AMK on sitoutunut pitämään itsellään tai luovuttamaan edelleen Lapin AMK:n solmimissa rahoitus- ja yhteistyösopimuksissa. Kyseiset tulosten omistus- ja immateriaalioikeuksia koskevat sopimusehdot on toimitettu Tekijälle ja Ohjaajalle tiedoksi ja allekirjoittamalla tämän sopimuksen he hyväksyvät ne itseään sitoviksi. Ellei toisin sovita, ei kyseisten oikeuksien luovutuksesta makseta korvauksia. Mikäli edellä mainitut sopimusehdot eivät sitä nimenomaisesti estä, opinnäytetyön tekijälle jää kuitenkin aina rinnakkaiset käyttöoikeudet opinnäytetyöhön muunteluoikeuksin.	
Keksinnöt	Jos Tekijä on osallisena keksintöön, joka patentoidaan, mainitaan hänet yhtenä keksijöistä. Mahdollisesta keksintökorvauksesta sovitaan erikseen noudattaen ammattikorkeakoulun tai Toimeksiantajan keksintöohjeen linjauksia. Opinnäytetyön tai sen osan julkaiseminen tai hyödyntäminen ei saa vaarantaa sen tai sen osan suojaa patentilla tai hyödyllisyysmallilla.	
Vastuut	Opinnäytetyön tulos toimitetaan sellaisena kuin se on. Tekijä tai ammattikorkeakoulu eivät anna tulokselle takuuta eivätkä vastaa sen soveltuvuudesta toimeksiantajan tarpeisiin. Sopijapuolet ovat vastuussa toisilleen sopimusrikkomuksen aiheuttamista välittömistä vahingoista. Vastuun syntyminen edellyttää tahallaan tai törkeällä huolimattomuudella aiheutettua sopimusrikkomusta.	
Lisäksi sovitaan		
Salassapito	Ohjaajalla ja opinnäytetyön Tekijällä on salassapitovelvollisuus työn aikana esille tulleisiin luottamuksellisiin asioihin. Toimeksiantajan tulee tarkistaa, että julkaistava opinnäytetyö ei sisällä salassa pidettävää aineistoa. Tarvittaessa käytetään Toimeksiantajan erillistä salassapitosopimusta.	
	Tätä sopimusta on laadittu kolme (3) samansisällistä kappaletta, yksi (1) kullekin sopimuksen osapuolelle. Sopimus perustuu ammattikorkeakoulun hyväksymään opinnäytetyösuunnitelmaan ja se astuu voimaan allekirjoitushetkellä.	
	Paikka ja päivämäärä	Allekirjoitus
Toimeksiantaja	Myllärin Paja, Rovaniemi 17.11.2015	

LAPIN AMK⁷
Lapland University of Applied Sciences

OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTOSOPIMUS

Tekijä	Myllärin Paja, Rovaniemi 17.11.2015	
Lapin AMK	Rovaniemi 10.2.2017	

Liite 4.

Kuvauslupa -lomake

Kolpeneen Palvelukeskus

ASUMISEN / MYLLÄRIN PAJAN PÄIVÄTOIMINNAN KUVAUSLUPA

Valok

Tämä lupa koskee _____

valokuvan tai kuvallisen tuotoksen (piirustus, maalaus, video ym.) käyttöä
Palvelukeskuksen

- www-sivustolla
- sisäisessä ympäristössä
- muussa Palvelukeskuksen omassa julkaisussa (lehdet, historiikit jne.)

Lupa/ kielto on voimassa toistaiseksi, kunnes henkilö muuttaa pois tai huoltaja/omainen /henkilö itse sen peruu.

(Vastaa valitsemalla KYLLÄ tai EI vaihtoehto)

Henkilön tekemiä maalauksia, piirustuksia, videoita voi käyttää edellä mainituissa yhteyksissä ja mainituissa julkaisu-ympäristöissä. (Julkaisuissa esiinnyttäen etunimellä)

- KYLLÄ
- EI

Henkilön tunnistettavan kuvan (ilman nimeä) julkaiseminen edellä esitetyissä yhteyksissä ja mainituissa julkaisu-ympäristöissä. Kuvassa henkilö esiintyy aina myönteisessä valossa ja/tai merkittävässä tilanteissa.

- KYLLÄ
- EI

Henkilön tunnistettavan kuvan ja nimen julkaiseminen edellä esitetyissä yhteyksissä ja mainituissa julkaisu-ympäristöissä. Kuvassa henkilö esiintyy aina myönteisessä valossa ja/tai merkittävässä tilanteissa.

- KYLLÄ
- EI

Päivätoiminnan ja asumisen yhteydessä käymme erilaisissa tapahtumissa, joissa on myös lehdistöä ja muuta mediaa paikalla. **Henkilön kuvan, nimen ja mahdollisen haastattelun saa julkaista lehdessä, radiossa, TV:ssä tai internetissä.**

- KYLLÄ
- EI

huoltajan / edunvalvojan / omaisen _____ henkilön _____ oitus
Palautetaan Myllärin Pajalle.